

Lisa. Kooskõlastustabel Vabariigi Valitsuse protokollilise otsuse eelnõule „Eesti keele arengukava 2021–2035“

	Kooskõlastaja/ ettepaneku esitaja	Märkus / ettepanek	HTMi seisukoht
1.	Eesti Teadusagentuur	Praeguse olukorra kirjelduse kokkuvõtte eelviimases lauses (lk 4) väidatakse „Et kõik Eesti elanikud valdaksid eesti keelt ja väärtustaksid teiste keelte oskust, tuleb tõhustada ja laiendada eesti keele õpet nii Eestis kui ka välismaal, luua (e-)õppevahendeid ja -keskkondi, toetada keeleõpetajate täienduskoolitust ning soodustada eri võõrkeelte õppimist Eesti haridussüsteemis“. Kuna väärtushinnangud on sügavate juurtega, nende muutmiseks on õpe hea ja vajalik, aga mitte ainuke ja piisav vahend, teen ettepaneku selles lõigus täiendada sõnastust, et avada, kuidas väärtustamiseni jõuda.	Teadmiseks võetud. Tegevused kirjeldatakse programmi tasandil.
2.	Eesti Teadusagentuur	Strateegilise eesmärgi 2 tegevussuunas 2.8 on sätestatud tõlkide ja tõlkide piisava ettevalmistamise tagamine, ent sama eesmärgi tegevussuunas 2.11 on viipekeele puhul eesmärgiks seatud viipekeele arendamine, uurimine ja õppimine, ent mitte viipekeele õpetajate ja tõlkide piisava ettevalmistuse tagamine. Nii, nagu on vaja toetada tõlkide ja tõlkijate väljaõpet, on vaja toetada ka eesti viipekeele kui eesti keele ühe erikuju (vt arengukavas tegevussuund 1.4.) õpetajate ja tõlkide väljaõpet, eriti arvestades asjaolu, et selle väljaõppe tagamine on rahastusprobleemide tõttu jõudnud kriitilise piirini. Teen ettepaneku täiendada eesti keele erikujude kasutamise soodustamise tegevussuunda 1.4. ning viipekeele ja punkt kirja arendamise ja uurimise tegevussuunda 2.11. vastavalt viipekeele õpetamise ja õppimise soodustamisega ning viipekeeletõlkide piisava väljaõppe tagamisega.	Mitte arvestatud. Viipekeele tõlkide ettevalmistamine on haridusstrateegia küsimus, kuid eesti viipekeele õppimine on juba eesti keele arengukava tegevussuundades kajastatud. Juhime tähelepanu, et keeleseaduse kohaselt ei ole eesti viipekeel eesti keele erikuju, vaid iseseisev keel.
3.	Eesti Teadusagentuur	Torkab silma, et kavandatavad mõõdikud on enamuses väga raskesti mõõdetavad. Jääb arusaamatuks, miks ei ole seostatud ühtki mõõdikut (peale esimese) testimisega, konkreetsete testi- või eksamitulemustega. Nt 1. eesmärgi puhul hinnatakse eesti keele mainet, ent ETAg-i hinnangul ei ole ühegi keele maine otseses seoses selle kasutamisega (nt kui muukeelsed Eesti elanikud arvavad, et maine on kõrge, aga ise	Arvestatud osaliselt. Eesti keele arengukava mõõdikute tasand on sõnastatud üldisemalt. Eksamitulemusi on kavas kasutada mõõdikuna arengukava programmi tasandil. Lisaks on eesti keele kui

		eesti keelt kasutada ei oska, siis ei saa olla selline maine eraldi eesmärk). Teen ettepaneku vähemalt eesti keele võõrkeelena puhul selline mõõdik lisada (nt Eesti muukeelsete elanike mõõdetud keeleoskus, testi edukalt tegijate hulk vmt).	teise keele eksamite tulemused hõlmatud haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 mõõdikutes (eesti keelest erineva kodukeelega õppija eesti keele oskus põhikooli lõpetamisel). Eesti keele arengukava sihtrühmaks on kõik Eesti elanikud, testide ja eksamite tulemused aga annavad eelkõige ülevaate õpilaste keeleoskusest. Keele maine ja soov seda õppida ja kasutada on seotud ja seega eesti keele maine jälgimine elanike seas vajalik mõõdik. Arengukava eesti keele mainet puudutava mõõdiku kirjeldust on muudetud, et hõlmata eesti keelest erineva ema- või kodukeelega elanike enesehinnanguline eesti keele oskus.
4.	Eesti Teadusagentuur	Mõõdik „Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust“. ETAg-i hinnangul on see mõõdiku jaoks liiga lai mõiste, kuivõrd ei ole määratletud kasutamise tähendus. Ka Lisas 3 toodud täpsustus ei ole ammendav. Keeleoskus ja kasutamine ei ole sünonüümid. Teen ettepaneku mõõdikut täpsustada.	Arvestatud. Tegemist on „Eesti 2035“ uue mõõdikuga, mille meetodika on Statistikaametis väljatöötamisel. Keelevaldkonna arengukavas lähtutakse täpsustatud mõõdiku meetodikast ja sõnastatakse arengukava tekstis vastavalt.
5.	Eesti Teadusagentuur	Mõõdik „Kõrgetasemeliste Eesti keeleteaduse publikatsioonide hulk“. Pole aru saada, mis rolli see mõõdik täidab ja selle kasutamine teise strateegilise eesmärgi saavutamise ühe mõõdikuna on ETAg-i hinnangul kaheldava väärtusega. Sellal, kui teadusmaailmas püütakse eemalduda bibliomeetria ületähtsustamisest, ei ole publikatsioonide arvulise näitaja toomine arengukavas kuidagi õigustatud. Mõõdiku kirjeldus lisas 3 ainult süvendab seda hinnangut. Esiteks ei loe	Arvestatud osaliselt. Koostöös ETAg-iga töötatakse välja Eesti keeleteaduse mõõdiku meetodika. Mõõdik on nimetatud ümber „Rahvusvahelise levikuga eesti keeleteaduse publikatsioonide hulk ja viidatavus“. Hulga mõõtmist

		tänapäevateaduses enam ajakirjade tase ega artiklite hulk, vaid nende mõju, mida esimeses lähenduses väljendab tsiteeritavus. Teiseks on humanitaarteadlased aastaid võidelnud selle eest, et nende töö tulemuslikkuse hindamisel arvestatakse ka publikatsioone, mis on eesti keele ja kultuuri säilimise ja arengu seisukohast üliolulised, ent mis liigituvad ETISE teiste klassifikaatorite alla (nt ilukirjanduslike teoste saateesseed, ETISE klassifikaator 6.5. jmt). Teen ettepaneku see mõõdik ümber vaadata või kirjutada, et töötatakse välja mõõtmise metoodika, nagu see on ka kirjas mitme teise mõõdiku puhul. Samuti teen ettepaneku lisada mõõdikuna populaarteadusliku tegevuse.	kasutatakse valdkonna sees, mitte teiste valdkondade publikatsioonide hulgaga võrdlemiseks.
6.	Eesti Teadusagentuur	Mõõdik „Mitmekeelsete terminibaaside hulk“. ETAg-i hinnangul on see mõneti ohtlik mõõdik, sest seda annab hästi manipuleerida – arvulist eesmärki on võimalik täita, kui teha mitmeid pisikesi ja killustatud terminibaase. Sisukas oleks mõõdik, mis iseloomustaks terminibaaside kasutajate hulka ja nende omavahelist kooskõla.	Arvestatud osaliselt. Riikliku programmi „Eesti oskuskeelekorralduse ja terminitöö toetamise põhimõtted 2019–2027“ raames seiratakse lisaks mitmekeelsete terminibaaside hulgale ka valdkondade kaetust, terminibaaside korrastamist ja kaasajastamist ning kasutusstatistikat. See annab adekvaatse pildi terminitöö olukorrast valdkonniti. Täiendatud on 2. strateegilise eesmärgi sõnastust – lisatud on „...eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult“.
7.	Eesti Teadusagentuur	Mõõdik „Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus“. Jääb arusaamatuks, miks seatakse mõõdik ainult enesehinnangulisena. Eestis tehakse palju kõikvõimalikke keeleteste ja -eksameid, sh gümnaasiumide lõpueksameid jne. Mõõdikuna võiks kasutada neid andmeid.	Teadmiseks võetud. Eesti keele arengukava mõõdikute tasand on sõnastatud üldisemalt. Võõrkeelte eksamitulemusi on kavas kasutada mõõdikuna arengukava programmi tasandil. Eesti keele arengukava

			sihtrühmaks on kõik Eesti elanikud, testide ja eksamite tulemused aga annavad eelkõige ülevaate õpilaste keeleoskusest, sest väljaspool formaalhariduse süsteemi pole kellelgi kohustust võõrkeele teste ega eksameid sooritada.
8.	Eesti Teadusagentuur	Teen ettepaneku lisada mõni keelevahendusega seotud, nt tõlkimist iseloomustav mõõdik.	Mitte arvestatud. Mõõdikud on valitud sellest lähtuvalt, mida arengukava otseselt mõjutada saab. Üldine tõlkimise maht jääb sellest raamist välja.
9.	Eesti Teadusagentuur	Lk 15 toodud rahastamiskava. Esiteks pole nii pika ajaperioodi juures nelja tüvenumbriga esitatud rahasummade täpsusaste asjakohane. Teiseks on arusaamatu, miks pärast 2027. aastat hakkab eesti keelega seotud tegevuste rahastamine oluliselt langema. Loota on, et senine majandusmudel kehtib ka sel ajal ning majanduse ja riigi rahaliste võimaluste kasv jätkub. ETAg-i hinnangul oleks mõistlik rahastamiskavas esitada summad miljonilise täpsusastmega ja arvulised väärtused esitada hoomatava tuleviku jaoks, nt aastani 2027. Järgnevate aastate kohta on mõistlik anda kvalitatiivne hinnang, näiteks sõnastada, et rahastamine jätkub järgnevatel aastatel vähemalt 2027. aastal saavutatud rahastuse tasemel ja selle arvuline väärtus kasvab vastavalt majanduskasvule.	Mitte arvestatud. Valdkondlike arengukavade koostamist ja elluviimist reguleerib riigieelarve seadus ja Vabariigi Valitsuse 19.12.2019 määrus nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“. Nimetatud dokumentides on reguleeritud, milline on arengukavade koostamise protsess ning millist teavet tuleb arengukavas esitada. Valdkonna arengukava maksumuse prognoos esitatakse alaeesmärkide kaupa kogu arengukava kehtivuse perioodile. Langus on põhjendatud, kuna perioodile 2022–2028 on planeeritud ulatuslikumad arendustegevused (sh kõne- ja keeletehnoloogia vahendite

			arendustööd, keelekorralduse ja keelehoolduse võimaluste laiendamine, terminihalduskeskkonna Ekilex arendamine jm), mis ei vaja püsirahastust pärast 2027. aastat. Aastatel 2022–2029 on kavandatud täiendavaid tegevusi täiskasvanute keeleõppe tõhustamiseks struktuuritoetuste vahenditest.
10.	Sotsiaalministeerium	Oleme arengukava juhtkomisjoni töö raames viidanud probleemile, et eesti keel on jätkuvalt soolistatud. See on tähelepanu vajav asjaolu eelkõige seetõttu, et osa soolistatud keelest kannab soostereotüüpe taastootvat rolli ja soolistatud sõnu võidakse kasutada ühe või teise soo alavääristamiseks või soo kaudu mõne ameti alavääristamiseks. Seetõttu peame vajalikuks, et arengukava seaks muuhulgas eesmärgiks aktiivse eesti kirjakeele soolistatud sõnavara ja keelekasutuse vähendamise ja arengukava rakendamiseks kavandatavasse ning elluviidavasse programmi lisataks strateegilise eesmärgi „2. Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine“ alla selle eesmärgi elluviimist toetavaid tegevusi.	Arvestatud osaliselt. Negatiivsete soostereotüüpide taastootmine on ühiskonnas probleem, kuid lahendus sellele on laiem kui keelevaldkonna arengukava. Soouuringud on üks uurimisvaldkond paljude seas, mida arengukavas eraldi välja ei tooda. Küll aga on täiendatud tegevussuuna 2.3 sõnastust viitega sotsiolingvistiliste uuringute toetamisele. Soolistatud sõnavara küsimustele on võimalik tähelepanu pöörata programmi tasandil.
11.	Sotsiaalministeerium	Samuti oleme juhtinud tähelepanu õpilaste lugemisoskuse soolisele ja õppekeelest tulenevale lõhele. Nimelt, PISA testide kohaselt on poiste ja tüdrukute funktsionaalse lugemisoskuse lõhe küll vähenenud (2009 – 44 punkti, 2018 – 31 punkti), kuid siiski olemas. Veel suuremad on erinevused eesti ja vene õppekeelega õpilaste vahel, mida omakorda mõjutavad soolised erinevused. Nii näiteks on lugemises tipptaseme saavutanud viiendik eesti õppekeelega tüdrukutest ja 13% eesti õppekeelega poistest, kuid vaid 7% vene õppekeelega tüdrukutest ja 5% vene õppekeelega poistest. Nõrkade lugejate osakaalu võrdluses on vastupidine tendents: neid, kes jäävad alla 2. taset, on veidi rohkem kui	Teadmiseks võetud. Soolised, õppekeelest tulenevad jm lõhed õpilaste oskustes on haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 teema. Teema on markeeritud ka nt teaduskommunikatsiooni strateegias 2020–2035. Eesti keele arengukava kontekstis saab programmi tasandil kavandada tegevusi, mis leevendaksid lõhesid,

		<p>viiendik vene õppekeelega poiste seas, samas eesti õppekeelega tüdrukute seas on neid 6%. Eesti õppekeelega poiste ja vene õppekeelega tüdrukute seas on nõrku lugejaid peaaegu võrdselt (vastavalt 12% ja 13%). Olete selgitanud, et poiste madalam õppeedukus on markeeritud haridusvaldkonna arengukavas, kus osutatakse vajadusele luua kõigile õppijatele võrdsed võimalused sõltumata nende soost, vanusest, elukohast, rahvusest, erivajadusest jne. Leiame, et taolisi keeleoskuse spetsiifilisi kitsaskohti ja lahendusi tuleks siiski planeerida ka keelevaldkonna arengukavasse ja vastavasse programmi.</p>	<p>millel seos keeleoskuse ja keeleõppe tulemuslikkusega.</p>
12.	Sotsiaalministeerium	<p>Keelepoliitika raames soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks tegevuste valikul soovitame tutvuda ka Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitustega, mis käsitlevad vajadust tegeleda seksismi kaotamisega keeles, sh soovitusena R(90)4 seksismi kaotamise kohta keeles (leitav: https://rm.coe.int/1680505480), soovitusena Rec(2007)17 soolise võrdõiguslikkuse standardite ja mehhanismide kohta (leitav: https://rm.coe.int/168093b26a) ja soovitusena Rec(2019)1 seksismi ennetamise ja tõkestamise teemal (leitav: https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism/168094d894).</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>
13.	Sotsiaalministeerium	<p>Lisaks juhime tähelepanu asjaolule, et arengukava tegevussuundades on eesti viipekeele seonduv kirjas vaid punktis 2.11, viidates eesti viipekeele ja punktikirja arendamisele ja uurimisele. Arengukava lisas on lisa 1 alapealkirjaga „Eesti keele uurimine ja keeletaristu“ kitsaskohana välja toodud viipekeele arendus, sh asjaolu, et viipekeele tõlkide järelkasv ei ole tagatud. Samas ei too arengukava välja, kuidas plaanitakse kitsaskoht lahendada ja viipekeele tõlkide järelkasv tagada.</p>	<p>Teadmiseks võetud. Viipekeele tõlkide ettevalmistamine on haridusstrateegia osa. Arengukava punkt 2.13 osutab ka vajadusele arendada viipekeele õpet.</p>
14.	Sotsiaalministeerium	<p>Palume kaaluda võõrkeeleõppe ja välismaal elavate eestlaste eesti keele õppe kõrval arengukavas rohkem tähelepanu pöörata ka viipekeelele, mis on keeleseaduse kohaselt eesti keele esinemiskuju ja seega peaks leidma suuremat äramärkimist „Eesti keele arengukavas aastateks 2021–2035“. Arvestades, et viipekeel on eesti keele</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Eesti viipekeel on keeleseaduse kohaselt iseseisev keel, mitte eesti keele esinemiskuju. Eesti keele esinemiskuju on viibeldud eesti keel. Eesti viipekeele</p>

		esinemiskuju, võiks üheks eesmärgiks olla riigiasutuste poolt olulisemate uudiste viipekeelde tõlkimine. Lisaks on sotsiaalministeeriumi ning haridus- ja teadusministeeriumi koostöös valminud memorandumis „Analüüs ja ettepanekud viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse parandamiseks ja viipekeele tõlkide piisavalt hulgal tagamiseks“ toodud välja nii tänased probleemkohad kui ka ettepanekud lahendusteks.	arendamist, uurimist ja õppimist kajastab arengukavas tegevussuund 2.13. Arengukava fookuses olev keeletehnoloogia arendamine aitab kaasa kurtide ja vaegkuuljate ühiskonnaelus osalemisele. Viipekeele tõlkide koolitamine on haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 küsimus.
15.	Tallinna Ülikool	Praegusest enam konkreetsust ootaksime esimese strateegilise eesmärgi sõnastamisel: kuidas täpselt “väärtustatakse korrektset keelekasutust avalikus ja ametlikus suhtluses” ning mida täpsemalt on mõeldud korrektsuse all (normi- või normingukohane, asja- ja olukohane vm)?	Mitte arvestatud. Kommentaar puudutab tegevussuuna 1.13 sõnastust. Väärtustamist toetatavad tegevused kirjeldatakse programmi tasandil. Korrektse all on mõeldud normingukohast keelekasutust.
16.	Tallinna Ülikool	Eesti keele õpetamise, eriti just teise keele või võõrkeelena õpetamisel tuleks tähtsustada ka eesti kultuuri. Keeleõpe ei ole mõeldav lahus eesti kultuuri õppest.	Teadmiseks võetud. Eesti kultuur on eesti keele õppe loomulik osa.
17.	Tallinna Ülikool	Kõige suurem murekoht on seotud programmi elluviimisega. Seletuskirjas on öeldud, et “Arengukava viiakse ellu programmide kaudu.”, kuid ei ole täpsustatud, mis programmid need on ja millega nendes programmides täpsemalt tegeletakse. Praeguses seisus paistab, et arengukavaga ei kaasne rakenduskava, kus oleks paika pandud konkreetsed ülesanded, tähtajad ja vastutajad. Seetõttu tekib kahtlus, kas arengukaval sellisena on piisavalt jõudu, et seatud eesmärgid täita ja dokument võibki jääda pelgalt loosungiks.	Mitte arvestatud. Vabariigi Valitsuse määruse „ Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord “ kohaselt viiakse arengukavasid ellu programmide kaudu, kus mh esitatakse tegevuste kirjeldus, mõõdikud, juhtimiskorraldus ja rahastamiskava.
18.	Tallinna Ülikool	Sissejuhatuses on öeldud: “Et kõik Eesti elanikud valdaksid eesti keelt ja väärtustaksid teiste keelte oskust, tuleb tõhustada ja laiendada eesti keele õpet nii Eestis kui ka välismaal, luua (e-)õppevahendeid ja -keskkondi, toetada keele õpetajate täienduskoolitust ...”. Peame oluliseks lisada sellesse loetellu täienduskoolituse kõrvale ka eesti	Mitte arvestatud. Õpetajate põhiõppe korraldamine kuulub haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 tegevustesse.

		keele kui teise keele ja/või võõrkeele õpetajate põhiõppe. Just õpetajate vähesus, mitte isegi niivõrd nende täiendusõpe, on eesti keele õpetamise kõige suurem murekoht.	
19.	Tallinna Ülikool	Esimese strateegilise eesmärgi punkt 1.2. (“Väärtustatakse eestikeelse kirjanduse lugemist, eestikeelsete tekstide loomist ja mõistmist kõigil haridusastmel”) on kahtlemata väga tähtis, kuid mõte jääb siiski ebamääraseks – tuleks lisada, kuidas ja kus nimelt seda tehakse.	Arvestatud. Täpsustatakse arengukava programmi koostamise käigus.
20.	Tallinna Ülikool	Punkti 1.3 juurde soovitame lisada keelelise viisakusnormi väljakujundamise. Täpsemalt: vaja on teavituskampaaniaid emakeelekõnelejale, kuidas aidata kaasa teise emakeelega eesti keele õppija keeleoskuse arengule: nt teenindussfääris on vaja levitada, et klient valib keele ka siis, kui see on eesti keel, st teenindaja ei vaheta keelt, ka kui klient alustab suhtlust eesti keeles, suhtleb klienditeenindaja temaga eesti keeles kuni klient ise annab märku soovist keelt vahetada. Sellest peaks kujunema viisakusnorm, mis viitab sellele, et me hindame ja austame keeleõppija pingutust eesti keelt kasutada.	Teadmiseks võetud. Tegemist on eesti keele mainetegevusega. Konkreetsed tegevused täpsustatakse arengukava programmi tasandil.
21.	Tallinna Ülikool	Punktis 1.7 võiks olla täpsem, nt võiks lisada sihtrühmad ja konkreetsemad tegevused.	Arvestatud. Tegevussuuna sõnastust on täpsustatud: „Populariseeritakse eesti keele õpetamist, kasutamist ja uurimist Eestis. Samuti väärtustatakse eesti keele mainekujundust, õpetamist, uurimist ja kasutamist estofiilide seas välismaal.“
22.	Tallinna Ülikool	Samuti soovitame olla konkreetsem punktis 1.11, kuhu võiks lisada, kuidas täpselt keeleteoimetamist ja -korraldust väärtustatakse.	Arvestatud. Konkreetsed tegevused täpsustatakse arengukava programmi koostamise käigus.
23.	Tallinna Ülikool	Teise strateegilise eesmärgi juurde tuleks lisada “Toetatakse eesti teaduskeele uurimist ja arendamist, sh eestikeelsete teadustekstide loomist ja avaldamist.”	Arvestatud. Lisatud: „Eestikeelsed teadustekstid – toetatakse eestikeelsete teadustekstide loomist ja avaldamist.“

24.	Tallinna Ülikool	Punkti 2.8 tuleks lisada tõlkijate ja tõlkide kõrvale keeleteoimetajad, seda enam, et tulevikus on masintõlke osakaalu suurenemise tõttu keeleteoimetaja ja tõlkija töö rohkem sulandunud kui praegu. Lisada võiks eesti keele uurimistulemuste populariseerimise. On väga tähtis, et eesti keele uurimise tulemused jõuaksid võimalikult paljude inimesteni, muu hulgas on oluline kummutada eesti keelega seotud väärarusaamu, mis edukat keele õpet ja arendamist pigem takistavad.	Arvestatud. Tegevussuuna sõnastust täiendatud järgmiselt: „Eesti kõrgkoolides õpetatakse piisaval hulgal toimetajaid, keeleteoimetajaid, tõlkijaid ja tõlke. Toetatakse nende täiendusõpet. Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimiseks oluliste ja avalike teenuste pakkumisega seotud valdkondade eelisarendamine on haridusvaldkonna arengukava fookuses.“ Populariseerimise kommentaari ei ole arvestatud, sest tegevussuunas 2.3 ära toodud uurimise osaks on tulemuste avaldamine ja populariseerimine. Lisaks on eesti keele õpetamise kasutamise ja uurimise populariseerimine esitatud tegevussuunas 1.9.
25.	Tallinna Ülikool	Strateegiline eesmärk 3 “Eesti keel teise keelena – eesti keele õpe on kvaliteetne ja kättesaadav. Oluliselt on tõusnud eesti keelt oskavate inimeste arv.” Selle punkti alla tuleks lisada ka see, et on tõusnud eesti keele kui teise keele õpetajate arv, sest just õpetajate hulk on eduka keele õppe tagamise peamine vahend. Samuti peame vajalikuks lisada eesmärk „Kõigi aineõpetajate väljaõppes tagatakse valmisolek toetada teise emakeelega õppijat, kõigi põhikooliõpetajate õpetajakoolitusse lisatakse kohustuslikuna ainekohast keelesuhtlusoskust arendav aine“.	Arvestatud osaliselt. Õpetajate põhiõppe korraldus ja suunamine toimub haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 raames, eesti keele arengukavas on keeleoskust ja -õpet puudutava täiendusõppe ja muude toetavate tegevuste teemad. Tegevussuunas 3.6 on sõnastust täpsustatud: „/.../ Haridusvaldkonna arengukava programmide järgi korraldatakse eesti keele ja kirjanduse õpetajate ning muu emakeelega õppureid eesti keeles õpetavate

			õpetajate koolitamine piisavas mahus, samuti lasteaia-, üldharidus- ja kutsekoolide aineõpetajate ettevalmistamine keeleõpetuslike eesmärkide täitmiseks.“
26.	Tallinna Ülikool	Punkti 3.2 võiks lisada ka täiskasvanuhariduseks vajalike teadmiste pakkumise eesti keele kui teise keele õpetaja koolituses.	Mitte arvestatud. Kvalifitseeritud õpetajate, õppejõudude, koolitajate ja tugispetsialistide järelkasvu tagamine kuulub haridusstrateegiasse.
27.	Tallinna Ülikool	Punkt 3.7 on väga oluline, kuid vajab veidi täpsustamist. Näiteks võiks seada täpsemad eesmärgid ja mainida konkreetsemaid vahendeid: kuidas konkreetselt tagatakse, et asjaajamine on ülikoolides eestikeelne (nt on praegu osa personalitöö dokumente ingliskeelsed, samuti on ingliskeelsed projektitaotlused); kui suures mahus õpetatakse välisüliõpilastele eesti keelt, mis tasemeni kui pika aja vältel peaks jõudma välisõppejõudude eesti keel.	Mitte arvestatud. Täpsemad eesmärgid ja tegevused lepatakse kokku punktis 3.7. nimetatud põhimõtete loomise käigus.
28.	Tallinna Ülikool	Ossa „Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele“ võiks lisada avatuse ja oma kultuuri ning keele hindamise juurde, et avatus tähendab ka usku sellesse, et teise keele ja kultuuri esindaja võib neid hinnata ja soovida eesti kultuuriruumi integreeruda ja eesti keeles suhelda. Julgeolekupoliitiliselt on eriti tähtis, et siia saabunud täiskasvanud saaksid võimalikult kiiresti kvaliteetset eesti keele ja kultuuri (komberuumi) õpet. Kui vanematel endil eesti kultuuri ja keelega kokkupuude puudub, pannakse lapsed sageli vene kooli, mis vanemate arvates annab lapsele laiemad võimalused maailmas toime tulla (suurem keel). Nii taastoodame kahe kooli süsteemi ja kogu seda probleemirägastikku, mis seostub halva või olematu eesti keele oskusega vene kooli lõpetajate seas. Kui siia saabunud inimesed liituvad pigem venekeelse inforuumiga, on sel ka julgeoleku seisukohalt oluline mõju.	Arvestatud. Lisatud lause: „Julgeolekupoliitiliselt on eriti tähtis, et siia saabunud täiskasvanud saaksid võimalikult kiiresti kvaliteetset eesti keele ja kultuuri (komberuumi) õpet, et siia saabunud inimesed liituksid eestikeelse inforuumiga.“
29.	Tallinna Ülikool	Eesti keele arengukava lisad: Keeleuurimise ja keeletaristu juures on väide “Eesti keele uurimise ja teadusliku kirjeldamise puhul on	Arvestatud. Kitsaskohtade loetelu on täiendatud.

		probleemiks digitaalsete ressursside ja keeletehnoloogia vähene kasutamine ning uurimistulemuste piiratud rakendamine (nt keeleõppes).” Peame probleemiks pigem seda, et eesti keele õpetamise põhjaks on väga vähe (keele)teaduslikke uurimusi.	
30.	Tallinna Ülikool	Keeleõppe edusammude juures tuleks mainida, et keeleõpet tuleb korraldada ühtselt, see tagab ka ühesuguse kvaliteedi ning täiskasvanuhariduse vajaduste arvestamise õpetajakoolituses. Keeleõppe kitsaskohtadena on mainitud, et “napib eesti keele ja kirjanduse õpetajaid”. Leiame, et sama oluline on see, et napib ka eesti keele kui teise keele õpetajaid. Veel on öeldud, et „Eesti keelt võõrkeelena õpetavad õpetajad ei osale piisaval määral võõrkeeleõpetajate täienduskoolituses.“ Leiame, et eesti keele kui teise keele õpetajatele peaks korraldama eraldi täienduskoolitusi, võõrkeeleõpetajate koolitused on enamasti suunatud indoeuroopa keeltele, eesti keele kui teise keele õpetajate õpet tuleks (vaatamata sellele, et siin on teatud ühisosa) käsitleda eraldi kui riiklikult olulist valdkonda.	Arvestatud. Eesti keele kui teise keele õpetajate nappus on kitsaskohtadele lisatud. Vajadus keeleõpet tervikuna korraldada, sh koolitada õpetajaid on ära toodud kolmanda strateegilise eesmärgi tegevussuundades.
31.	Tallinna Ülikool	Mõõdik 2 – eesmärgile “on pidevalt vaja uusi termineid” tuleks lisada “ning korrastada senist terminivara”.	Arvestatud. Mõõdiku kirjeldus on vastavalt täpsustatud.
32.	Tallinna Ülikool	Mõõdik 3 – Sihttase 2035: eesti keeletehnoloogia võtmekomponendid. Tuleks täpsustada, mis need võtmekomponendid on.	Arvestatud. Lisatud „kõne- ja tekstianalüüsi baastehnoloogiad“.
33.	Tallinna Ülikool	<p><i>TLÜ keeleteoimetuslikud kommentaarid:</i></p> <p>Eesti keele arengu kava_20212035_eeln</p> <p>Eesti keele arengu kava_20212035_lisac</p>	Arvestatud keeleteoimetamisel.

		 Seletuskiri_kommen taaridega_TLU_06_06	
34.	Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liit	Strateegilise eesmärgi 3 punkti 1 puhul on väga oluline, et eesti keelest erineva ema- või kodukeelega õpilased saaksid eesti õppekeelega koolis õppida eesti keelt teise keelena vähemalt põhikooli esimeses astmes. On väga oluline võimaldada eesti keelest erineva ema- või kodukeelega õpilastele kvaliteetselt eesti keele õpet ja tagada tuge. Kool peaks korraldama eesti keele kui teise keele õpet, kui taotluse selleks on esitanud vähemalt 10 eesti keelest erineva ema- või kodukeelega õpilase vanemat.	Teadmiseks võetud. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt saavad koolid kohandada õpet õpilase individuaalsetest vajadustest ja võimetest lähtuvalt, rakendades vastavalt vajadusele ka individuaalset õppekava. Põhikooli riikliku õppekava järgi võib kool eesti keele õpet korraldada „Eesti keel teise keelena“ ainekava alusel, kui eesti õppekeelega põhikoolis õpib eesti keelest erineva emakeelega õpilane või välisriigist saabunud õpilane, kelle eestikeelse õppe kogemus põhikoolis on olnud lühem kui kuus õppeaastat. Konkreetse vanemate arvu või kooliastme piiritlemine ei taga kõigi eesti keelest erineva kodu- või emakeelega õpilaste toe. Mõistlik on ära kasutada juba olemasolevaid võimalusi ja suurendada koolide ja õpetajate teadlikkust õppekeele omandamise toetamisel. Tegevusi selleks nähakse ette nii haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 kui ka eesti keele arengukavas.
35.	Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liit	Strateegilise eesmärgi 3 punkti 4 mõõdiku (eesti keele õppe pakkumise vastavus täiskasvanud õppija vajadustele) üle peab diskuteerima. Kuidas mõõta eesti keele oskust, kas enesehinnanguliselt või eksami	Teadmiseks võetud. Mõõdikut täiendatakse. Pakkumise ja vajaduste vastavuse mõõtmisel tuleb arvestada

		tulemuste järgi, kuidas mõõta pakkumise vastavust vajadustele. Mõistlik oleks eesti keele teise keelena puhul talitada sarnaselt võõrkeeleoskusega (võttes aluseks Euroopa keeleõppe raamdokumendi skaala): mõõta enesehinnangulist keeleoskust. Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liit on valmis vajadusel pakkuma abi meetodika väljatöötamisel.	nii enesehindamise võimalust kui ka keeletestide võimalusi. Seosed raamdokumendiga on kahtlemata asjakohased.
36.	Riigikontroll	Riigikontrolli arvates on sarnaselt teiste Eesti keelevaldkonna alamvaldkondadega alamvaldkonna „Keeleõpe“ kitsaskohti käsitletud arengukavas märkimisväärselt üldsõnaliselt, kuid probleemkohti on asjakohaselt kirjeldatud arengukava lisas. Teisalt ei ole Riigikontrolli hinnangul arengukavas ega selle lisas piisavalt konkreetselt välja toodud, kuidas kavandatakse kitsaskohtadega tegeleda ja valdkonda arendada. Keeleõppe valdkonna väljakutsetena on muu hulgas esile toodud, et „keeleõpetajaid ei ole piisavalt“; „täiskasvanutele suunatud keeleõppe (täienduskoolituse) kvaliteediga on probleeme“; „vajadus tasuta keeleõppe järele on pakutavast suurem“ ning „täiskasvanud õppijate jaoks ei ole sidusat eesti keele õppe süsteemi“. Probleemide leevendamiseks on arengukavas sõnastatud tegevussuunad, kuid nende sisu vajab Riigikontrolli arvates täpsustamist. Näiteks on öeldud, et tõhustatakse eesti keele kui teise keele õpet, arendatakse õppevahendeid ja -meetodikaid, parandatakse täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe kvaliteeti, laiendatakse eesti keele õppimise võimalusi jm. See on tervitatav, kuid Riigikontroll soovib kirjeldada täpsemalt, mida tegevussuundade raames ette võetakse ehk kuidas tagatakse kvalifitseeritud keeleõpetajate piisavus, keeleõppe kättesaadavuse parem vastavus nõudlusele, õppematerjalide järjepidev arendamine jms. Riigikontrolli hinnangul oleks arengukava valdkonna juhtimisdokumendina paremini kasutatav, kui tegevussuundade kõrval oleks (läbivalt) kirjeldatud ka konkreetsemad tegevused.	Teadmiseks võetud. Arengukava struktuurist lähtuvalt on põhitekst sõnastatud üldiselt ning täpsem info esitatud lisades. Tegevussuundade sõnastusi on läbivalt täpsustatud, konkreetsed tegevused kirjeldatakse arengukava programmis. Töö viidatud kitsaskohtadega on käinud terve 2020. aasta jooksul riigikeele nõukojas ning eesmärgiks on võetud leppida kokku ühistes eesmärkides, tegevustes, tulemuslikkuse mõõtmise kriteeriumides ning rahastamises 31. detsembriks 2020. a. Arengukava lisa on täiendatud viidetega põhilistele keelevaldkonna uuringutele ja analüüsidele, kust on leitavad põhjalikud ülevaated keeleseisundist.
37.	Riigikontroll	Riigikontrolli auditiaruande „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine“ ja ka arengukava lisa kohaselt on üks keeleõppe valdkonna olulisi probleeme, et „Täiskasvanute eesti keele kui teise	Arvestatud. HTM on oma vastuses Riigikontrolli auditile väljendanud valmisolekut võtta täiskasvanute eesti

		<p>keele õppe korraldamisel pole selget sisulist juhti, valdkonna arengu eest vastutajat ega süsteemset keeleõppetegevuste koordineerimist asjaomaste riigiasutuste vahel“. Arengukavast ega selle lisast aga ei nähtu, kuidas kavandatakse murekoht lahendada. Arengukavas on küll rõhutatult esile toodud, et arengukava edukaks rakendamiseks on oluline kõigi osaliste vastutus, ülesannete selgus ja koostöö, kuid arengukavast ei selgu, mida täpsemalt ette võetakse ning kas ja kuidas valdkonna juhtimist ning koordineerimist tõhustatakse. Arengukavas selgitatakse, et ministriumid jätkavad oma haldusalas eesti keele õpetamist määratud sihtrühmadele nende vajadustest lähtudes, ehk jätkatakse praeguse süsteemiga. Kuna arengukava elluviimisega on seotud paljud riigiasutused, soovib Riigikontroll esitada arengukavas või selle lisas valdkonna praeguse juhtimissüsteemi kirjelduse ja arengukava koostamisel kaalutud muutmisvõimaluste analüüsi koos põhjendustega praeguse süsteemiga jätkamise kohta. Samuti soovib Riigikontroll täiendada arengukava või selle lisa teabega, millised on formaalsed ja mitteformaalsed töörühmad, mis tegelevad keeleõppe valdkonna initsiatiivide väljatöötamise ja rakendamisega ning kuidas on nende töö seotud arengukava juhtkomisjoni tegevusega.</p>	<p>keeles kui teise keele õppes juhtpositsioon. Juhtpositsiooni otsustamine on töökorralduslik ülesanne, mille ajaline perspektiiv on märksa lühem kui arengukava kehtimise periood ning seetõttu ei ole mõistlik seda arengukava tekstis sõnastada. Seletuskirja täiendatakse vastavalt ettepanekutele.</p>
<p>38. Riigikontroll</p>		<p>Riigikontrolli arvates vajab täpsustamist, kas arengukava elluviimist rahastatakse vaid ühe riigieelarvelise programmi („Keeleprogramm“) kaudu ehk kas rahastamiskavas on välja toodud kõik arengukava rakendamisega seotud asjaomaste riigiasutuste läbiarutatud / omavahel kooskõlastatud kulud. Arengukavas on märgitud, et arengukava viiakse ellu programmi(de) kaudu, mis koostatakse riigi eelarvestrateegia planeerimise käigus ja vaadatakse üle igal aastal. Programmi(de) sisu arutatakse läbi juhtkomisjonis. Arengukava rahastamiskava hõlmab üht programmi – „Keeleprogrammi“. Riigikontrolli hinnangul vajab arengukavas või selle lisas selgitamist, kas tegemist on asjaomaste ministriumide ühisprogrammiga; milliste riigiasutuste ja milliseid (peamisi) kulusid programmist rahastatakse; milline on valdkonna rahastamine allikate kaupa ning kas ja millistest</p>	<p>Teadmiseks võetud. Rahandusministeerium on esitanud soovitusel koostada eesti keele arengukava rakendamiseks üks programm. Riigikeele nõukoja 2021. aasta tööplaani koostamisel võetakse arvesse ka soovitusel ühtlustada valdkonna riigieelarvest raha taotlemine.</p>

		allikatest rahastatakse arengukavaga seonduvaid tegevusi, mida arengukava otseselt ei hõlma. Riigikontroll peab oluliseks, et riigieelarvest raha taotlemine toimuks ministriumide koostöös ja kooskõlastatult juba 2021. aasta riigieelarve ja riigi eelarvestrateegia aastateks 2022–2025 koostamise raames.	
39.	Riigikontroll	Arengukava, sh keeleõppe valdkonna strateegilised eesmärgid on mõistetavad, kuid Riigikontrolli hinnangul vajab oluliselt täiendamist eesmärkide saavutamist ning seeläbi arengukava elluviimise edukust iseloomustavate mõõdikutega seonduv. Arengukava üldeesmärgi saavutamist kavandatakse hinnata kaheksa mõõdiku kaudu, millest ainult ühe puhul on kirjeldatud nii lähte- kui ka sihttase ning allikas. Seitsme mõõdiku juurde on märgitud, et tegemist on uue indikaatoriga või on tase(med) täpsustamisel. Selgitatud ei ole, millal mõõdikud välja töötatakse ning lähte- ja sihttasemed fikseeritakse. Riigikontroll leiab, et hiljemalt arengukava kinnitamise ajaks peaks olema mõõdikute teave lisatud, ehkki teadmine, kuidas arengukava elluviimise tulemusi ja raha kasutust mõõdetakse, võiks olla asjaosalistele, sh Riigikogule vajalik ka arengukava menetluses, aruteludes ja kooskõlastamisel. Mõõdik „eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust“ tugineb Eesti tööjõu uuringule. Mõõdiku sõnastust võiks Riigikontrolli hinnangul täpsustada, lisades sellele, et mõeldud on eesti keelt kasutavate täiskasvanud inimeste osakaalu rahvastikust, kuna tööjõu-uuringus osalevad 15–74-aastased Eesti inimesed. Mõõdiku kirjeldusele võiks lisada, kui sageli on kavas mõõdiku seis fikseerida ja avaldada.	Arvestatud. Mõõdiku kirjeldusi on täpsustatud.
40.	Eesti Keeletoimetajate Liit	1. Hea eesti keele oskuse ja selle arendamise tugevam rõhutamine 1.1. Alapeatükis „Praeguse olukorra kirjeldus ja valdkonna arenguvajadused“ on järgmine lause: „Et kõik Eesti elanikud valdaksid eesti keelt ja väärtustaksid teiste keelte oskust, tuleb tõhustada ja laiendada eesti keele õpet nii Eestis kui ka välismaal, luua (e-)õppevahendeid ja -	1.1 Arvestatud osaliselt. 1.2 Arvestatud. Sõnastus täpsustatud, lisatud „Hea ja selge ...“. 1.3 Arvestatud. Tegevussuund 1.3 on sõnastatud järgmiselt: „Eestikeelse kirjanduse lugemist ja tekstiloomet soositakse ja arendatakse kõikidel

		<p>keskkondi, toetada keeleõpetajate täienduskoolitust ning soodustada eri võõrkeelte õppimist Eesti haridussüsteemis.“</p> <p>Lauses on eesti ja võõrkeelte oskus kokku pandud, kuid nende oskuste arendamiseks on vaja eri vahendeid (näiteks võõrkeeleoskust ei saa suurendada eesti keele õppe tõhustamise ja laiendamise teel). Keele valdamine kõikide elanike seas tundub pisut julge eesmärk, kuid näiteks heal tasemel oskamine kataks nii eestlaste kui ka teiste rahvuste esindajate võimed. Lisaks tekib sisuline küsimus, kas välismaal olevaid inimesi saab nimetada Eesti elanikeks. Seda kõrvale jättes teeme ettepaneku muuta lauset järgmiselt:</p> <p>„Et kõik <u>Eesti elanikud</u> valdaksid eesti keelt ~ oskaksid eesti keelt heal tasemel, tuleb tõhustada ja laiendada eesti keele õpet nii Eestis kui ka <u>välismaal</u>. Lisaks tuleb soodustada eri võõrkeelte õppimist Eesti haridussüsteemis. Nii eesti kui ka võõrkeelte õppimiseks ja keeleoskuse täiendamiseks luuakse (e-)õppevahendeid ja -keskkondi ning toetatakse keeleõpetajate täienduskoolitust.“</p> <p>1.2. Strateegilise eesmärgi 1 all on järgmine lause: „Eesti keele kasutamine riigivalitsemises ja asjaajamises, hariduses ja ettevõtluses, avalikus teabes, teeninduses ning muudes olulistes valdkondades kindlustab eestikeelse ühiskonna kestlikkuse.“</p> <p>Tahaksime rõhutada, et üksnes eesti keele oskusest ei piisa, vaid avalikus sektoris on vaja osata eesti keelt väga heal tasemel. Seepärast teeme ettepaneku muuta seda järgmiselt:</p> <p>„Hea ja selge eesti keele kasutamine riigivalitsemises ja asjaajamises, hariduses ja ettevõtluses, avalikus teabes, teeninduses ning muudes olulistes valdkondades kindlustab eestikeelse ühiskonna kestlikkuse.“</p> <p>1.3. Tegevussuuna 1.2 all on järgmine lause:</p>	<p>haridustasemetel ning erinevates õpikeskkondades.“</p> <p>1.4. Mitte arvestatud.</p> <p>1.5 Arvestatud osaliselt.</p> <p>Tegevussuund 1.7 sõnastatud järgmiselt: „Seaduste, mainekujunduse ja järelevalvega tagatakse, et Eesti avalik ruum (nii visuaalne kui ka auditiiivne) oleks ülekaalukalt eestikeelne ja võõrkeelne teave ei valitseks eestikeelse üle.“</p> <p>1.6 Arvestatud. Tegevussuuna 1.12 sõnastus: „Sõnastatakse äri- ja ettevõteteni hea tava ning soositakse nende nimede õigekeelsust. Äriseadustikku täiendatakse keele- ja õigekeelsuse sätetega.“</p> <p>1.7 Arvestatud. Tegevussuuna 1.11 sõnastus vastavalt parandatud: <i>selge keele põhimõtteid > selge keele põhimõtete järgimist.</i></p> <p>1.8 Arvestatud. Sõnastust täpsustatud (<i>kvaliteetkestide</i>).</p> <p>1.9. Arvestatud osaliselt. Sõnastus täpsustatud: „Eesti keele arengukavaga toetatakse strateegia „Eesti 2035“ strateegiliste sihtide saavutamist, aidates arendada hoolivat, koostöömeelset ja avatud riiki.“</p>
--	--	--	--

		<p>„Väärtustatakse eestikeelse kirjanduse lugemist, eestikeelsete tekstide loomist ja mõistmist kõigil haridusastmel ning kõigis e-keskkondades ja rakendustes.“</p> <p>Eesti (mitte muus) keeles kirjutamist tuleks kindlasti väärtustada kõrghariduses (eeskätt magistri- ja doktoriõppes). Madalamail haridusastmel on eestikeelsete tekstide loomine praegu ja loodetavasti ka järgmise 15 aasta jooksul üsna tavapärane, seepärast tasuks pigem rõhutada nende tekstide kvaliteeti. Lisaks võiks muuta tegevuse konkreetsemaks mõne aktiivsema tegusõnaga, näiteks <i>soodustama, julgustama, toetama, kaasa aitama</i> või <i>soosima</i>.</p> <p>Küsimusi tekitab veel <i>tekstide mõistmise väärtustamine</i>. Mida sellega on mõeldud?</p> <p>Kas sõnaga <i>rakendustes</i> on mõeldud elektroonilistes seadmetes olevaid rakendusprogramme (äppe)? Kui on mõeldud, siis kas võiks lisada sõna <i>programmides</i> või kirjutada <i>nutirakendustes</i>? Kui ei ole mõeldud, siis tuleks selgitada, mis rakendustega on tegu.</p> <p>Teeme ettepaneku muuta lauset näiteks järgmiselt:</p> <p>„Soositakse eestikeelse kirjanduse lugemist, kvaliteetsete eestikeelsete tekstide loomist ja aidatakse kaasa nende mõistmisele kõigil haridusastmel ning kõigis e-keskkondades ja nutirakendustes.“</p> <p>1.4. Tegevussuuna 1.3 all on järgmine lause:</p> <p>„Väärtustatakse eesti keele õppimist ja kasutamist eesti keelest erineva ema- või kodukeelega kõnelejate hulgas, et tagada kõigi inimeste osalemine ühiskonnaelus, tööturul ja haridussüsteemis.“</p> <p>Ka siin tundub sõna <i>väärtustatakse</i> pisut liiga üldine selleks, et midagi tagada. Pigem võiks ka siin anda tugevama lubaduse sõnade <i>soodustama, julgustama, toetama, kaasa aitama, soosima</i> vm abil.</p> <p>Teeme ettepaneku muuta lauset järgmiselt:</p> <p>„Toetatakse ~ soodustatakse eesti keele õppimist ja kasutamist eesti keelest erineva ema- või kodukeelega</p>	
--	--	---	--

		<p>kõnelejate hulgas, et tagada kõigi inimeste osalemine ühiskonnaelus, tööturul ja haridussüsteemis.“</p> <p>1.5. Tegevussuuna 1.5 all on järgmine lause: „Seaduste ja mainekujunduse ning järelevalvega tagatakse, et Eesti avalik ruum (nii visuaalne kui ka auditiiivne) oleks ülekaalukalt eestikeelne ja võõrkeelne teave ei valitseks eestikeelse üle.“</p> <p>Avalikus ruumis üksnes eestikeelsuse nõudest ei näi piisavat, vaid rõhutada tuleks ka kvaliteeti. Teeme järgmise parandusettepaneku: „Seaduste, <u>mainekujunduse</u> ja järelevalvega tagatakse, et Eesti avalik ruum (nii visuaalne kui ka auditiiivne) oleks ülekaalukalt heas ja selges eesti keeles ning võõrkeelne teave ei valitseks eestikeelse üle.“</p> <p>1.6. Tegevussuuna 1.10 all on järgmised laused: „Sõnastatakse äri- ja ettevõtte nime hea tava. Nimed on kaitse all ja seadusega reguleeritud.“</p> <p>Mõistame sõnastuse ebamäärasuse tagamaid. Siiski sooviksime sõltumata juba nimetatud heast tavast tõsta esile nimede õigekeelsuse tahku.</p> <p>Veel jääb selgusetuks, kas teises lauses räägitakse eelmises lauses käsitletud äri- ja ettevõtte nimedest või ka koha- ja isikunimedest, mille kohta on seadus olemas, ning kaubanimedest. Samuti jääb häguseks nimede kaitse, mis on juba olemasolevates seadustes kirjas. Näiteks nimeseaduses käsitletakse § 19 lg 1 p-s 2 isikunime kaitset, kohanimeseaduse eesmärk ongi kohanimede kaitse (§ 1 lg 2), kaubamärginimesid kaitseb kaubamärgiseadus, äriseadustikus on mitu punkti ärinime kaitse kohta. Kas äri- ja ettevõtte nime kaitse tähendab ka kaubamärgikaitset või on siin ka muud aspektid, mida ei ole nimetatud äriseadustikus? Teeme ettepaneku täpsustada nimede kaitse olemust või võtta see ära:</p>	
--	--	--	--

		<p>„Sõnastatakse äri- ja ettevõtettenime hea tava ning soositakse nende nimede õigekeelsust. Kõik nimed on seadusega reguleeritud.“</p> <p>1.7. Tegevussuuna 1.11 all on järgmine lause: „Väärtustatakse keelekorraldust ja keeleteoimendamist, sh selge keele põhimõtteid ja korrektset keelekasutust nii avalikus ruumis ja ametiasutustes kui ka meedias ja kultuurisfääris.“</p> <p>Ametiasutuste korrektne keelekasutus on nõutav juba keeleseaduse § 4 lõikes 1, aga muidugi tasub seda peale selle ka väärtustada. Eelistame selge keele põhimõtete väärtustamise asemel nende kasutamise väärtustamist. Seepärast teeme järgmise ettepaneku: „Väärtustatakse keelekorraldust ja keeleteoimendamist, sh selge keele põhimõtete järgimist ja korrektset keelekasutust nii avalikus ruumis ja ametiasutustes kui ka meedias ja kultuurisfääris.“</p> <p>1.8. Tegevussuuna 2.10 all on järgmine lause: „Laiendatakse eestikeelsete tekstide, sh kultuuriväljaannete tasuta kättesaadavust veebis.“</p> <p>Selle lause põhjal jääks mulje, nagu oleks eestikeelsete tekstide kättesaadavus veebis piiratud. Tekste on küllaga, kuid iseasi on, kui paljud neist on eesti keele hoidmise seisukohalt kasutoovad. Seepärast soovime siia lisada nende tekstide headuse aspekti. Teeme järgmise sõnastusettepaneku: „Laiendatakse eestikeelsete kvaliteettekstide, sh kultuuriväljaannete tasuta kättesaadavust veebis.“</p> <p>1.9. Alapeatükis „Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele“ on viimane lause järgmine: „Eesti keele arengukava annab panuse strateegia „Eesti 2035“ strateegiliste sihtide saavutamisse, aidates arendada hoolivat, koostöömeelset ja avatud riiki.“</p> <p>2019. aasta selge keele galal rõhutati riigi empaatiavõimet, mis väljendub muu hulgas kodaniku jaoks selge, lihtsa ja üheselt</p>	
--	--	---	--

		<p>mõistetava keele kasutamises. Seepärast teeme järgmise sõnastusettepaneku:</p> <p>„Eesti keele arengukavaga toetatakse strateegia „Eesti 2035“ strateegiliste sihtide saavutamist, aidates arendada selgekeelset, hoolivat, koostöömeelset ja avatud riiki.“</p>	
41.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Sissejuhatuses on kirjas, et arengukavas on ühendatud kolm varasemat dokumenti, mh võõrkeelte strateegia. Et aga dokumendi pealkiri on „Eesti keele arengukava“, tekitab küsimusi võõrkeeleõppe proportsioon selles dokumendis. On selge, et hea võõrkeeleoskus võib aidata ka eesti keelt paremini hoida (nt võõrmõju ära tunda ja vältida), kuid teeme ettepaneku põhjendada selgemalt, miks lisati võõrkeeleõppe eesti keele arengukavasse. Seletuskirjas olevad kolm punkti pealkirja muutmise kohta ei anna selle kohta piisavat teavet ega põhjendusi, miks pealkiri ei vasta sisule.</p>	<p>Teadmiseks võetud. Eraldiseisvat võõrkeelte strateegiat ei koostata, kuid Eesti elanike võõrkeeleoskus on oluline teema, mida arengukavas käsitlemata ei saa jätta. Võõrkeeleoskus on osa inimese mitmekeelsusest ning võõrkeeli puudutamata muutuks arengukava väited mitmekeelsuse väärtustamisest õõnsaks. Lisaks eesti keele arengukava tegevustele puudutab haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 võõrkeelte õpet formaalhariduses järgmine tegevussuund: „Toetatakse ühise kultuuri- ja väärtusruumi kujunemist, tagatakse kvaliteetne eestikeelne ja eesti keele õpe ning soodustatakse võõrkeelte õppimist.“</p>
42.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>2.2. Alapeatükis „Praeguse olukorra kirjeldus ja valdkonna arenguvajadused“ on järgmine lõik:</p> <p>„Eesti keele uurimise ja keeletaristu alamvaldkonna tugevused on Eesti keeleteaduse ja keele tehnoloogia kõrge rahvusvaheline tase, enamiku keeleressursside² (nt sõnastikud, andmebaasid, korpused) ja keele tehnoloogiliste rakenduste (nt kõnesüntees, kõnetuvastus ja masintõlge) kättesaadavus ja suur kasutajaskond. Kitsaskohad on keskse ja</p>	<p>Arvestatud. Sõnastus täpsustatud: „Et hoida Eesti keeleteaduse ja keele tehnoloogia kõrget taset ning keeletaristu innovaatsilisust, kättesaadavust ja mitmekesisust, tuleb toetada keele tehnoloogia põhifunktsioonide arendust ja keeleressursside loomist ning</p>

		<p>koordineeritud terminiarenduse puudumine, keeletehnoloogia ja terminoloogia arenguks ning sõnastike koostamiseks vajalike korpuste kvaliteet, vähesus või puudumine. Et tagada Eesti keeleteaduse ja keeletehnoloogia kõrge tase ning keeletaristu innovaatus, kättesaadavus ja mitmekesisus, tuleb toetada keeletehnoloogia põhifunktsioonide arendust ja keeleressursside loomist ning keeleteaduse ja terminoloogia edasist arengut.“</p> <p>Lõigu esimeses lauses on öeldud, et tase on juba kõrge. Tagapool tekitab fraas „tagada Eesti keeleteaduse ja keeletehnoloogia kõrge tase“ segadust, sest ei ole loogiline tagada midagi, mis on juba olemas. Kas on mõeldud taseme hoidmist, säilitamist või midagi muud?</p>	<p>keeleteaduse ja terminoloogia edasist arengut.“</p>
43.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Samas alapeatükis on järgmine osalause: „... eesti keelt on võimalik õppida nii välismaa kõrgkoolides, üldhariduskoolides, pühapäevakoolides kui ka lasteaedades.“</p> <p>Oleme teadlikud, et Euroopa Liidu juures töötavad väliseestlased viivad oma lapsi pühapäevakoolidesse, kus lastel on võimalik mängida ja rääkida teiste eestlastega. Kuid mitmel pool maailmas nimetatakse samalaadset, korra nädalas või harvemgi tegutsevat asutust Eesti ~ eesti kooliks. Sõna <i>pühapäevakool</i> kitsendab tähendust ja hägustab levinud arusaama nt Eesti kirikute juures olevatest pühapäevakoolidest, kus keskendutakse peamiselt piiblilugudele. Soovitame sõnastada see koht sisuliselt.</p> <p>Lisaks tekitab küsimusi sõna <i>välismaa</i> – kas see käib kõikide sõnade kohta või ainult sõna <i>kõrgkoolides</i> kohta? Et tekst oleks selgem, teeme ettepaneku sõnastada lause järgmiselt: „... eesti keelt on võimalik õppida nii välismaistes kõrgkoolides, üldhariduskoolides, huvikoolides kui ka lasteaedades.“</p>	<p>Arvestatud. Sõnastus vastavalt täpsustatud: „... eesti keelt on võimalik õppida nii välismaistes kõrgkoolides, üldhariduskoolides, huvikoolides kui ka lasteaedades.“</p>
44.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Tegevussuuna 1.1 all on järgmine lause:</p>	<p>Teadmiseks võetud. Tegevused täpsustatakse arengukava programmis.</p>

		<p>„Seaduste ja mainekujundusega tagatakse eesti keele toimimine, elujõud ja staatus kõigis ühiskonnaelu valdkondades ...“</p> <p>Sooviksime lugeda mainekujunduse kohta rohkem, et see lause ei jääks liiga loosunglikuks. Mida mainekujunduse vallas plaanitakse ette võtta?</p>	
45.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Tegevussuuna 2.6 all on järgmine lause: „Kirjakeele kvaliteeti ja normi aitavad kindlustada keele eksperdiasutused ja -kogud.“</p> <p>Leiame, et peale asutuste aitavad kvaliteeti ja normi tagada ka üksikisikud, sh keeletoimetajad ja -hooldajad, kes on iga päev selles vallas eesliinil. Seepärast teeme järgmise sõnastusettepaneku: „Kirjakeele kvaliteeti ja normi aitavad kindlustada keeleeksperdid, sh keeletoimetajad, -korraldajad, -hooldajad ja -asutused, ning eksperdikogud.“</p> <p>Lisaks tekkis küsimus, mis on keele eksperdikogud. Kas mõeldakse Eesti Keele Instituudi e-keelenõu, sõnaveebi, keelenõuvakka, keeletoimkonna otsuseid ja muid paberil või veebis olevaid keelehooldeallikaid või ka ülikoolide juures olevaid tekstikorpuseid? Teeme ettepaneku sõna <i>eksperdikogu</i> täpsustada (<i>keelehooldeallikad ja keelekorpused?</i>).</p>	Arvestatud. Sõnastus on täpsustatud: „Kirjakeele kvaliteeti ja normi aitavad kindlustada keeleeksperdid, sh keeletoimetajad, -korraldajad ja -hooldajad, ning keele eksperdiasutused ja -kogud.“
46.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Tegevussuuna 2.7 all on järgmine fraas: „... soodustatakse erialaspetsialistide, tõlkijate ja keeletoimetajate koostööd, ...“</p> <p>Sellest fraasist on jäänud puudu terminoloogid, kes võivad olla nii valdkonna-, tõlke- kui ka keeletoimetamisharidusega. Teisalt ei tegele kõik keeletoimetajad terminiloomega. Et just oskuskeespetsialistid oleksid kaasatud, võiks muuta sõnavalikut. Ühtlasi võiks muudatusega rõhutada rohkem ka koostöö tegijate võrdsust. Teeme järgmise sõnastusettepaneku: „... soodustatakse eriala-, tõlke- ja keespetsialistide koostööd, ...“</p>	Arvestatud. Sõnastus täpsustatud: „...arendatakse ja koostatakse mitmekeelseid terminibaase ning soodustatakse eriala-, tõlke- ja keespetsialistide koostööd, et terminivara ajakohastataks koostöiselt ja antaks võimalikult kiiresti ringlusse.“

47.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Tegevussuuna 2.10 all on kaks järgmist lauset:</p> <p>„Eesti kõrgkoolides kantakse hoolt tõlkijate ja tõlkide piisava ettevalmistamise eest. Toetatakse tõlkijate ja tõlkide täiendusõpet.“</p> <p>Arvame, et tähtsal kohal on ka keeleteoimetajate ja -hooldajate õpetamine kõrgkoolis. Lisaks soovime muuta kaudse tegevuse otseseks. Seepärast teeme järgmise sõnastusettepaneku:</p> <p>„Eesti kõrgkoolides õpetatakse piisaval hulgal keeleteoimetajaid, tõlkijaid ja tõlke. Toetatakse nende täiendusõpet.“</p>	Arvestatud. Tegevussuunda 2.10 on täiendatud: „Eesti kõrgkoolides õpetatakse piisaval hulgal toimetajaid, keeleteoimetajaid, tõlkijaid ja tõlke. Toetatakse nende täiendusõpet.“
48.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Kolmanda strateegilise eesmärgi all jääb pisut häguseks, kas on mõeldud ka täiskasvanute eesti keele täiendusõppe edendamise peale, milles on praegu vajakajäämisi. Oletada võib, et seda on mõeldud tegevussuuna 3.2 all:</p> <p>„Eesti elanike eesti keele oskuse tagab elukestev õpe nii formaal- kui ka mitteformaalhariduses, mille korraldust (v.a täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpe) juhivad haridusvaldkonna arengukava.“</p> <p>Kas saame õigesti aru, et siin on mõeldud asutuste tellitud sisekoolitusi, keelehooldekeskuse ja teiste koolitusfirmade pakutavaid koolitusi näiteks korrektse e-kirja kirjutamise, õigekirjareeglite, kantseliidi, teksti koostamise vm teemadel? Teeme ettepaneku seda pisut täpsustada:</p> <p>„Toetatakse Eesti elanike eesti keele oskuse säilimist ja täiendamist elukestvas õppes nii formaal- kui ka mitteformaalhariduse kaudu, mille korraldust (v.a täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpe) juhitakse haridusvaldkonna arengukavaga.“</p>	Arvestatud osaliselt. Tegevussuund 3.2 hõlmab kõik eesti keele õppe tegevused. Täiendavalt puudutab täiskasvanute eesti keele õpet tegevussuund 3.8.
49.	Eesti Keeletoimetajate Liit	Alapeatükis „Sotsiaalne, sh demograafiline mõju“ on järgmine lause: „Tugeva identiteediga kodanik usub oma võimesse mõjutada arenguid Eesti riigis.“	Arvestatud osaliselt. Sõnastus täpsustatud: „Tugeva identiteediga kodanikud usuvad oma võimesse mõjutada Eesti riigi arengut.“

		<p>Sõna <i>areng</i> on loendamatu ja selle mitmust võiks seetõttu vältida. Kas mõeldud on, et selline kodanik võib mõjutada Eesti riigi arengut? Kas ehk tasub lisaks rõhutada, et selline identiteet ei pruugi olla individuaalne, vaid kollektiivne, nagu mõnes mittetulundusühingus, mille näideteks on keeleteimetajate liit, kirjanike liit või tõlkemagistrite liit? Lootes mitte väljendada vale varjundit, teeme järgmise sõnastusettepaneku:</p> <p>„Tugeva identiteediga kodanik või selliste kodanike rühm usub oma võimesse mõjutada Eesti riigi arengut.“ ~ „Tugeva identiteediga kodanikud või nende ühendused usuvad oma võimesse mõjutada Eesti riigi arengut.“</p>	
50.	Eesti Keeleteimetajate Liit	<p>Alapeatükis „Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele“ on järgmine lause:</p> <p>„Infoallikana on olulised eestikeelne meedia ja keelehooldesallikad.“</p> <p>Selles lauses on ühendatud kaks teemat. Nii eestikeelne meedia kui ka keelehooldesallikad on küll infoallikad, kuid annavad erisugust teavet. Mõistame, et julgeoleku seisukohalt eelistatakse infoallikana eestikeelset meediat, aga küsimusi tekitab, kuidas on julgeoleku või välissuhetega seotud keelehooldesallikad, mille eesmärk on tutvustada kirjakeele normi ja heakeelsust. Seda lauset lugedes tekib mõningane loogikatõrge. Kas oleks võimalik need infoallikad nende eesmärgi järgi eri lausesse panna?</p> <p>3.9. Samas alapeatükis on järgmine lause:</p> <p>„Sõnastike ja keelehooldesallikate mugavaks kasutamiseks on oluline keeletehnoloogiline tugi.“</p> <p>Kui sõnastik on raamatu kujul, ei ole keeletehnoloogiat vaja. Seepärast teeme järgmise sõnastusettepaneku:</p> <p>„Elektrooniliste sõnastike ja keelehooldesallikate ~ E-sõnastike ja -keelehooldesallikate mugavaks kasutamiseks on vajalik keeletehnoloogiline tugi.“</p>	<p>Arvestatud. Sõnastus täpsustatud: „Infoallikana on oluline eestikeelne meedia. Eestikeelse info selget ja täpset esitamist toetavad keelehooldesallikad, mille mugavaks kasutamiseks on oluline keeletehnoloogiline tugi.“</p>

51.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Keeletoimetajate liit on andnud kutse viiele keeleteoimetajale ja nii tänavu kui ka tulevikus lisandub neid kindlasti veel. 15 aasta pärast võib neid olla juba nii palju, et jagub iga ministeeriumi ja ametiasutuse jaoks. Sooviksime ühiskonnale rõhutada, et kutseline keeleteoimetaja tähendab kvaliteedimärki. Tulevikus loodame, et vähemalt avaliku sektori asutustes võiks keeleteoimetajate töölevõtmisel eelistada kutselist keeleteoimetajat, kelle töö headus on eksamil tõendatud. Teeme ettepaneku lisada arengukavasse, nt esimese strateegilise eesmärgi tegevussuuna 1.11 alla:</p> <p>„Avaliku ja erasektori asutustes töötavad enamjaolt kutselised keeleteoimetajad.“</p> <p>Kutseliste keeleteoimetajate olemasolu ja vajalikkust võib rõhutada ka mujal arengukavas.</p>	<p>Mitte arvestatud. Ehkki nõustume, et keeleteoimetajate tööd tuleb tulevikus enam väärtustada, teeb värbamisotsuse iga asutus ise.</p>
52.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Eesti keele arengukava lisad:</p> <p>Täiendada eesti keele staatuse ja mainega seotud edusammude kirjeldust järgmise lausega:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Levitatakse selge keele põhimõtteid. Kutseliste keeleteoimetajate hulk suureneb. <p>Täiendada eesti keele staatuse ja mainega seotud kitsaskohtade kirjeldust järgmise lausega:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selge keele põhimõtted ei ole kõikjal ametisuhvluses juurdunud. Leidub avaliku sektori tekste, mis on keeleteoimetamata. <p>Lisada eesti keele uurimine ja keeletaristuga seotud kitsaskohtade kirjeldusse järgmine lause:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Senine koostöö eriala-, tõlke- ja keeletespialistide vahel on puudulik. <p>Täiendada keeleõppega seotud kitsaskohtade kirjeldust järgmise lausega:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keeleõpetajaid ei ole piisavalt, sh napib eesti keele ja kirjanduse õpetajaid ning täienduskoolitajaid. 	<p>Arvestatud osaliselt. Ei saa edusamme lahti kirjutada vaid ühe grupi perspektiivist, kitsaskohti on täpsustatud.</p>

53.	Eesti Keeletoimetajate Liit	<p>Arengukava ja sellega seotud dokumendid tuleks pärast paranduste tegemist keeleliselt toimetada. Kohendusi tuleks teha</p> <ul style="list-style-type: none"> • sõnatasandil, nt <i>kõrge maine</i> > <i>hea maine</i>, <i>kvaliteedi tõstmine</i> > <i>parandamine</i>; • lausetasandil, nt <i>on loodud võimalused võõrkeelte õppimiseks, eesti keele õpetamiseks ja õppimiseks on loodud õppevara</i> > <i>on loodud võimalused võõrkeelte õppimiseks, valminud on õppevara eesti keele õpetamiseks ja õppimiseks</i>; • tekstitasandil, nt asendada <i>keelevaldkonna arengukava</i> läbivalt <i>eesti keele arengukavaga</i>, kohendada pisut stiili ja vähendada veelgi kantseliiti; • vormistustasandil, nt eemaldada liigsed tühikud. 	Arvestatud keeletoimetamisel.
54.	Eesti Keele Instituut	Lk 2: Arengukava tööversiooni sisukorra järgi on strateegilised eesmärgid: 1) eesti keele staatus ja maine; 2) keele uurimine ja taristu; 3) õpe. Täpsuse huvides soovitame sõnastada kolmanda eesmärgi: „ keeleõpe “.	Mitte arvestatud. Keeleõpe kitsendaks kolmandat alamvaldkonda. Nt õpetajate täienduskoolitus on teatud mõttes laiem.
55.	Eesti Keele Instituut	Lk 3: Soovitame „õpivõimalusi“ asemel „ õppevõimalusi “, kuna eeldatavasti on mõistega soovitud hõlmata nii õppimis- kui ka õpetamisvõimalusi (Haridusleksikon: <i>Oskuskeeles eristatakse vajaduse korral õpi- (=õppimis-) ja õppe- (=õpetamis-) liitsõnu. Kui eristusvajadus puudub, siis käibib enamasti õppe-liitsõna.</i>)	Arvestatud. Sõnastus täpsustatud (<i>õppevõimalusi</i>).
56.	Eesti Keele Instituut	Lk 4–5: „Kitsaskohad on keskse ja koordineeritud terminiarenduse puudumine ...“ Kuna EKI on oma võimaluste ulatuses teemaga tegelenud, siis teeme ettepaneku kasutada „puudumine“ asemel „ ebapiisavus “.	Arvestatud. Sõnastust täpsustatud lauses „Kitsaskohad on keskse ja koordineeritud terminiarenduse ebapiisavus, keeletehnoloogia ja terminoloogia arenguks ning sõnastike koostamiseks vajalike korpuste kvaliteet, vähesus või puudumine.“
57.	Eesti Keele Instituut	Lk 7: „Korpuste kvaliteet, sõnastikud, keeleteadus – Eesti keeleteadus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, keelekorpusi arendatakse	Arvestatud. Lausesse on lisatud „sõnastikud“.

		järjepidevalt, need on kvaliteetsed ja kättesaadavad.“ Teeme selguse huvides ettepaneku lisada sõnastikud: „... keelekorpusi ja sõnastikke arendatakse järjepidevalt, need on kvaliteetsed ja kättesaadavad.“	
58.	Eesti Keele Instituut	Lk 12: „soodustades mh eesti keelest erinevate ema- ja kodukeeltega elanike osalust ja kaasamist“. Tuleks eelistada ainsust: „soodustades mh eesti keelest erineva ema- ja kodukeelega elanike osalust ja kaasamist“.	Arvestatud.
59.	Eesti Kirjandusmuuseum	Arengukava mitmed tegevussuunad – näiteks terminoloogia arendamine – panustavad sisuliselt eesti teaduskeele arengusse, kuid leiame, et rahvusteaduste seisukohast on oluline eesti teaduskeele arendamine kui üks oluline valdkond eraldi välja tuua.	Arvestatud. Teise strateegilise eesmärgi alla on lisatud: „Eestikeelsed teadustekstid – toetatakse eestikeelsete teadustekstide loomist ja avaldamist.“
60.	Eesti Kirjandusmuuseum	Punktis 2.9 esitatud põhimõtte kaasata keele arendamisse ja haridusse ka mäluasutused on oluline põhimõtte ja tugevdab koostööd kultuuri-, haridus- ning keelepoliitika vahel. Eesti Kirjandusmuuseum on valmis konkreetsete tegevuste ja meetmete kujundamisse ning elluviimisse panustama.	Teadmiseks võetud.
61.	Riigikantselei	Palume eelnõus selgitada, miks on muutunud arengukava nimetus. Vabariigi Valitsus kiitis oma 16. aprilli 2020. a istungil heaks ettepaneku koostada „Eesti keelevaldkonna arengukava 2021–2035“.	Arengukava pealkirja muudatus on seletuskirjas lahti kirjutatud: „Arengukava koostamise ettepanekus kasutatud pealkiri „Eesti keelevaldkonna arengukava“ on asendatud pealkirjaga „Eesti keele arengukava“ järgmistel kaalutlustel: 1) selline pealkiri sobitub eesti keelepoliitika alusdokumentide traditsiooniga, sest ka praegu kehtiv dokument, mida on pikendatud käesoleva aastani, kannab sama pealkirja; 2) lühem pealkiri on suupärasem ja vähem bürookraatlik, vastates üldisele taotlusele rakendada

			selge keele põhimõtteid kõikides eluvaldkondades, ka seadustekstides ja muudes riiklikes aktides; 3) Eesti keelenõukogu arutas 30. märtsi koosolekul dokumendi pealkirja ja andis soovitusel jääda sellise pealkirja juurde.“
62.	Riigikantselei	Palume tuua arengukava seosed pikaajalise arengustrateegiaga „Eesti 2035“ täpsemalt välja üldosa sissejuhatuses. Praegu on seosed kirjeldatud lisas ning mõjude hindamise sotsiaalsete, sh demograafiliste mõjude all, mis on aga liiga kitsas vaade. Samuti märgime, et arengukavas mitmes kohas viidatud „Eesti 2035“ üldsihi sõnastus on muutunud: „Demokraatlik ja turvaline riik, kus säilib ja areneb eesti rahvus, keel ja kultuur“. Palume kasutada seda sõnastust ning viidata dokumendile läbivalt kui „pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035““.	Arvestatud. Teksti on vastavalt ettepanekutele muudetud.
63.	Riigikantselei	Soovitame lisada sissejuhatusesse arengukava eesmärkide (ja nende alateemade) kohta, et need oleksid lugejale kohe selged. Täname, et olete meie varasemate kommentaaride põhjal lisanud arengukava lisasse arengukava keele ja haridusvaldkonna arengukavade seoste kohta.	Arvestatud. Lisame joonise.
64.	Riigikantselei	Palume lisada lk 4 lausesse „Arengukava elluviimist juhivad Haridus- ja Teadusministeerium arengukava juhtkomisjoni kaudu, kuhu kuuluvad keelevaldkonnaga seotud ministeeriumide ja Eesti keelenõukogu esindajad.“ juhtkomisjoni liikmetena Riigikantselei ja Rahandusministeeriumi esindajad.	Arvestatud, lause vastavalt täiendatud.
65.	Riigikantselei	Palume nendes tegevussuundade alapunktides, kus on kasutusel sõna „väärtustatakse“, võimaluse korral täpsustada, milliseid tegevusi kavandatakse.	Mitte arvestatud. Täpsed tegevused sõnastatakse arengukava programmis.
66.	Riigikantselei	Palume tegevussuuna alapunktis 2.11 selgemini lahti kirjutada tegevused, mida on vaja, et tagada viipekeele tõlkide piisav hulk, tuginedes Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ülesande „Analüüs ja	Mitte arvestatud. Viipekeele tõlkide järelekasv on haridusvaldkonna

		ettepanekud viipekeele tõlke teenuse kättesaadavuse parandamiseks ja viipekeele tõlkide piisaval hulgal tagamiseks“ (nr 9.13) täitmise raames toimunud ministrite kohtumisel kokkulepitule.	arengukava 2021–2035 ja selle programmide küsimus.
67.	Riigikantselei	Palume tegevussuuna alapunktis 3.8 selgemalt välja kirjutada, mida peetakse silmas „ühtsel alusel toimuva keeleõppe“ all, ning soovitame ka siin punktis viidata rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava eelnõule.	Arvestatud. Tegevussuund 3.8 on täiendatud.
68.	Riigikantselei	Palume põhjalikumalt lahti kirjutada arengukava seosed säästva arengu eesmärkidega vähemalt sellises detailsuses, nagu seda on tehtud haridusvaldkonna arengukavas (lisa 1).	Arvestatud. Keele arengukava seosed säästva arengu eesmärkidega on lahti kirjutatud lisa 4.
69.	Riigikantselei	Palume täpsustada arengukava lisa kirjeldatud mõõdiku „Eesti keele keeletehnoloogiline tugi“ metoodikat. Praegusel kujul pole aru saada, mida ja kuidas mõõtna hakatakse. Soovitame ka kaaluda hinnangulise mõõdiku asemel kvantitatiivset, näiteks keeletehnoloogiliste vahendite täpsus vms.	Arvestatud. Mõõdiku metoodika kirjeldust on täpsustatud.
70.	Riigikantselei	Muud tähelepanekud: <ul style="list-style-type: none"> · lk 5 sõna „küsimused“ järel on allmärkuste viitenumbrite vahelt koma puudu; · lk 7 on viidatud avalikule ruumile, mille juures soovitame täiendada, kas silmas on peetud nii füüsilist kui ka digiruumi; · lk 10 on peatüki pealkiri „Mõõdikud“, aga tabelis kasutatakse sõna „indikaator“: palume need ühtlustada pealkirjas kasutatud sõnaga; · uute mõõdikute puhul palume lisada aja, mil lähte- ja sihttase kokku lepivad; · lk 12 on kasutusel sõna „õppijakeskne“, kuid Haridus- ja Teadusministeeriumi soovil on „Eesti 2035“ dokumendis see asendatud terminiga „õppijast lähtuv“, seega palume ühtlustada terminoloogia teiste arengudokumentidega; · lk 14 on korrektne mõiste „riigi eelarvestrateegia“. 	Arvestatud. Tänapäevane avalik ruum hõlmab ka digiruumi.
71.	Emakeele Selts	Paraku ei soosinud dokumendiga tutvumiseks ettenähtud südasuvine aeg süvenemist ega ühist arutamist. Võimalik, et mõned märkused ja ettepanekud oleksid muul ajal kas jäänud esitamata või olnuks esitatud	Teadmiseks võetud.

		teistsugusel kujul. Soovitame võimaluse korral pikendada arvamuste esitamise aega septembri keskpaigani, vahest kaaluda ka üleskutse esitamist rahvaaruteluks (millest ei ole ilmselt küll palju loota, aga ka mõne vähese hea idee leidmist ei saaks alahinnata).	
72.	Emakeele Selts	<p>Esitame oma märkused ja kommentaarid eelnõu struktuuri järgides, lisades allosade pealkirjadele leheküljenumbri ja lõigu asukoha leheküljel (ü2 – teine lõik ülalt, a3 – kolmas lõik alt).</p> <p>Sissejuhatus. 3, ü3: muudaksime sõnastuse kujule „igäihele õigus ja võimalus kasutada Eestis eesti keelt,“; „eestikeelset kultuuri- ja inforuumi“.</p> <p>4, ü2: lisaksime nimetatud ministeeriumide hulka kindlasti Välisministeeriumi, vahest ka Kaitseministeeriumi.</p> <p>4, ü3: oleme arvamusel, et keelevaldkonnaga on seotud (vähem või rohkem) kõik ministeeriumid, seega oleks arengukava elluviimise, k.a rahastuse korraldamiseks oluline kõikide ministeeriumide ja ka Riigikontrolli esindajate kuulumine juhtkomisjoni HTMi juhtimisel; ebamääraseks ja meie arvates tagasihoidlikuks jääb keelenõukogu roll ja suhe juhtkomisjoni (keeleseaduse §7 ja keelenõukogu põhimääruse taustal).</p>	<p>Arvestatud osaliselt.</p> <p>3ü3: sõnastus vastavalt muudetud: „... tagada igäihele õigus ja võimalus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuri- ja inforuumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.“</p> <p>4ü2: mitte arvestatud.</p> <p>4ü3: arvestatud, arengukava juhtimise peatükki on täpsustatud.</p>
73.	Emakeele Selts	<p>Praeguse olukorra kirjeldus ja valdkonna arenguvajadused.</p> <p>4, a2: lisaksime surve alla sattunud keelekasutusvaldkondade loetellu ka kultuuri ja spordi (välismaise lavastaja või treeneri korral vähenevad tõenäoliselt võimalused kollektiivis tööalaselt eesti keeles suhelda) ning rõhutaksime probleeme teeninduses.</p> <p>5, ü2: lisaksime vajaduse majandustegevuseks niisuguste õiguslike tingimuste loomiseks, mille puhul eesti keele valdamine ja kasutamine oleks majanduslikult otseselt kasulik; peame oluliseks uusimmigrantidele senisest oluliselt mahukama kohustusliku eesti keele õppe korraldamist – see väldiks sotsiaalseid pingeid ühiskonnas ja võimaldaks edaspidi säästa võimalike konfliktolukordade lahendamiseks vajalikke summasid.</p>	<p>4, a2: mitte arvestatud.</p> <p>5, ü2: mitte arvestatud. Ei ole selge, milline majandustegevus muudaks eesti keele valdamise ja kasutamise otseselt kasulikuks. Eesti keele õpe ei ole siia elama asuvatele inimestele kohustuslik. Siiski on seda võimalik teha kohanemisprogrammi õppes osaledes või ka mitmetel teistel tasuta keelekursustel osaledes.</p>

74.	Emakeele Selts	Strateegilised eesmärgid ja tegevussuunad. 6, ü2: täiendaksime üldeesmärki kujule „eestikeelset kultuuri- ja inforuumi“ (sama soovitus on eespool ka sissejuhatuse kohta).	Arvestatud.
75.	Emakeele Selts	<p>1. Eesti keele staatus ja maine.</p> <p>6, ü4 (Staatuse): muudaksime viimase lause kujule „...kollektiivsed keeleõigused ning keelealaste õigusaktide ja keelekasutuse järelevalve keeleseaduse piires“; maine ja keelehoiakute lõigu lõpu formuleeriksime kujul „võimalused eneseteostuseks ja majanduslikuks eduks“. Soovitame kirjutada arengukavasse vajaduse teha rahvusvahelist keelepoliitika-alast koostööd nii vastavates võrgustikes kui otse riikidega, eriti Balti riikide, Põhjamaade, Hollandi ja Saksamaaga.</p> <p>6, a4 (1.1): ühiskonnaelu valdkondade loend ei peaks olema esitatud ammendavana. Siin mainitutele lisaksime näiteks õiguse, halduse, sotsiaalsfääri, riigikaitse.</p>	<p>6ü4: arvestatud osaliselt, lauset on täpsustatud: „Tagatud on nii üksikisikute kui ka kollektiivsed keeleõigused ja keelealaste õigusaktide järelevalve.“</p> <p>6a4: arvestatud, lauset on täpsustatud: „Seaduste ja mainekujundusega tagatakse eesti keele toimimine, elujõud ja staatus kõigis ühiskonnaelu valdkondades: avalikus suhtluses, hariduses ja teaduses, elukestvas õppes, huvitegevuses, meedias, poliitikas, ettevõtluses, majanduses, kultuuri- ja loometegevuses, avalikus ruumis, teeninduses, arstiabis jt ühiskonnaelu valdkondades ning igapäevaelus.“</p>
76.	Emakeele Selts	<p>2. Keele uurimine ja taristu. Tegevussuunad</p> <p>7, a1 (2.3): „Toetatakse eesti keele ja selle erikujude (murrete) tänapäevast teaduslikku uurimist, ...“ – see loetelu võiks olla ammendav, st murrete kõrval võiks olla mainitud teisigi keelevariante või siis tuleks murded välja jätta põhimõttel, et ka need erikujud on eesti keel ja lause esimese poolega seega hõlmatud.</p> <p>8, ü1 (2.8): kas see punkt ei peaks kuuluma alaosa „3. Õpe“ alla?</p> <p>8, ü1 (2.9, 2.10): kas need punktid ei peaks kuuluma alaosa „1. Eesti keele staatus ja maine“ alla?</p> <p>8, ü5: tõlkide ja tõlkijate kõrval tuleks mainida ka toimetajaid, sest tõlkijate ja toimetajate töö on üha enam põimunud.</p>	<p>7a1: arvestatud. Tegevussuunda 2.3 on täiendatud järgmiselt: „Toetatakse Eesti keeleteaduse kui keelevaldkonna teadus- ja arendustegevuse suuna arengut, sh Eesti ala ajaloolise keelelise mitmekesisuse uurimist, eesti keele tänapäevast teaduslikku uurimist, mh keele varieerumise ja ühiskonnas toimimise uurimist, sotsiolingvistilisi (keelesotsioloogilisi, keeleõiguslikke) uuringuid,</p>

			digitehnoloogia kasutamise seotud keelekasutuse uurimist, mitmekeelsuse alaseid uuringuid, süsteemset hoolet ning nüüdisajastatud, avatud ja mugavalt kasutatavate sõnastike, andmebaaside ja keelekorpuste arendamist. Soodustatakse eksperimentaalsete ja uuenduslike meetodite kasutuselevõttu eesti keele uurimisel ning kõrgel rahvusvahelisel tasemel publitseerimist.“ 8ü1: mitte arvestatud. 8ü5: arvestatud.
77.	Emakeele Selts	3. Õpe. 8, a2 (eestikeelne kooliharidus) – arengukavas peaks olema selgelt kavandatud eesmärgile vastava hariduse keelsuse kriteerium: mitu protsenti õppetööst (60 või rohkem) peab toimuma eesti keeles, et haridust loetaks eestikeelseks. 8, a2 (kõrghariduse keelsus) – eesti ja ingliskeelse kõrgharidusõppe „tasakaalu“ asemel seaksime eesmärgiks eestikeelse õppe „eelise“ (koos juba varasematel haridusastmetel saavutatud inglise keele oskuse ja kasutamise täiendamise). 8, a2 (võõrkeeleõpe) – õpetuse kõrge kvaliteet ei taga iga eestimaalase kahe keele valdamist; oleks otstarbekas nimetada ka valdamise tase.	Mitte arvestatud. Hariduskorraldus, sh õppetöö mahu jagunemine keelte lõikes kuulub haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 teemade hulka. Võõrkeeleõppe korraldus on samuti haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 teema, oodatav valdamise tase esitatakse riiklikes õppekavades.
78.	Emakeele Selts	Tegevussuunad. 9, (3.4): sõnastus on raskesti mõistetav, kas mitte nii: „Eestikeelsete õpikute ja õppematerjalide koostamist toetades soodustatakse eesti keele kasutusvaldkondade püsimist.“? 9, (3.7): soovitaksime „tasakaalu“ asemele „proportsiooni“ mõistet – koos vajalike selgitustega. Lisaks võiks seada täpsemad eesmärgid ja mainida konkreetsemaid vahendeid: kuidas tagatakse, et asjaajamine	3.4: arvestatud, sõnastus täpsustatud: „Eestikeelsete õpikute ja õppematerjalide koostamist toetades soodustatakse eesti keele kasutusvaldkondade püsimist.“ 3.7: arvestatud osaliselt. Sõnastust muudetud: „3.7. Koostöös

		<p>on ülikoolides eestikeelne (nt on praegu ingliskeelsed projektitaotlused); kui suures mahus õpetatakse välisüliõpilastele eesti keelt, mis tasemeni mis ajaga peaksid välisõppejõud jõudma eesti keelt omandada.</p> <p>9, (3.8): keeleõppe puhul oleks ikkagi vajalik HTMi või mõne selle allasutuse juhtimine/korraldamine/kontroll.</p> <p>10, (kokkuvõte): toetame kindlasti tegevussuundade osa lõpulauset „Arengukava edukaks rakendamiseks ...“, aga peame vajalikuks rõhutada HTMi või arengukava juhtkomisjoni või keelenõukogu rolli koostöö korraldamisel (määratledes ühtlasi nimetatud institutsioonide vahekorra, õigused ja kohustused).</p>	<p>kõrgkoolidega töötatakse välja ja rakendatakse kõrghariduse keele- ja rahvusvahelistumise põhimõtted, mis tagavad eesti keele toimimise kõrgharidus- ja teaduskeelena, määratledes eesti- ja ingliskeelse õppe vahekorra ning aidates samal ajal kaasa ülikoolide rahvusvaheliselt kõrge taseme saavutamisele. Et kõik eesti emakeelega...“</p> <p>3.8: arvestatud. Tegevussuuna sõnastust on täpsustatud, lisatud HTM-i juhtroll.</p> <p>Arvestatud. Juhtimise peatükki on täiendatud.</p>
79.	Emakeele Selts	<p>Mõõdikud. 10–11: Uued ja täpsustamisel olevad indikaatorid tuleks arengukava lisa selgelt konkretiseerida. Ilmselt suurim probleem on uute mõõdikute väljatöötamise aeg, lähte- ja sihttasemete määratlemine; vaevalt oleks võimalik arengukava vastu võtta tühjade mõõdikulahtritega.</p>	<p>Arvestatud. Mõõdikuid on täpsustatud.</p>
80.	Emakeele Selts	<p>Arengukava mõjude hindamine.</p> <p>11, ü2: Väide, et „Eesti keele arengukava rakendamisega ei kaasne negatiivset mõju ühelegi sihtrühmale“ ei ole päris täielikult õige (meenutatagu nt eestikeelse teksti nõudmist veinipudelite siltidel): paljudele ettevõtjaile ja ettevõtetele võib tulla lisakulutusi ja sellest tuleneda nende vastuseis.</p> <p>11, ü3: soovitaksime selles lõigus eriti rõhutada IT- valdkonna ja alus- ning huvihariduse tähtsat rolli.</p>	<p>11, ü2: Teadmiseks võetud.11, ü3: Arvestatud. Teksti täiendatud.</p>
81.	Emakeele Selts	<p>Mõju regionaalarengule.</p> <p>13, a2 : Soovitame selgelt lahti kirjutada lause „Strateegia „Eesti 2035“ osutab rahvastikumuutuste ebaproportsionaalsele mõjule Ida-</p>	<p>Arvestatud. Sõnastus muudetud.</p>

		Virumaal, Kagu- ja Kesk-Eestis ning keskustest kaugemates piirkondades.“	
82.	Emakeele Selts	<p>Arengukava koostamise protsess ja kaasamine.</p> <p>14, ü3: juhime tähelepanu vajadusele võtta vastu ekspertide osavõtul ettevalmistatud Eesti keelepoliitika põhialuste dokument (eelnõu valmis 2019); Riigikogus vastuvõetuna oleks see arengukavale sobivaks ülimuslikuks dokumendiks.</p>	Teadmiseks võetud.
83.	Emakeele Selts	<p>Juhtimine, rakendamine ja aruandlus.</p> <p>See osa peaks näitama, kuidas arengukava tegelikult ellu viiakse, on aga üsnagi üldsõnaliselt ebamäärane.</p> <p>14, a4: tuleb tõsiselt kaaluda võimalust kinnitada arengukava Riigikogus, eriti olukorras, kus keelepoliitika põhialuste dokumenti on seal küll arutatud, kuid mitte kinnitatud. Arengukava seletuskirjast ilmneb, et arengukava kinnitatakse Vabariigi Valitsuse protokollilise otsusega (isegi mitte korralduse või määrusega) – see on väga madal tase nii tähtsa dokumendi jaoks.</p> <p>„elluviimise annavad panuse“ asemele soovitaksime konkreetset, rahastamist sisaldavat kohustust ministriumidelt; oleme jätkuvalt seisukohal, et keelevaldkonnaga seotud ülesandeid on kõikidel ministriumidel.</p> <p>14, a3: ilmselt vajaks selgemat esitust juhtkomisjoni moodustamise süsteem, selle hulgas eraldi juhtkomisjoni ja keelenõukogu vahekord. Peame vajalikuks juhtkomisjoni moodustamist Vabariigi Valitsuse poolt. Selgemalt peaks olema välja toodud juhtkomisjoni roll. Oleks vaja märkida, kellele esitatakse arengukava elluviimise vahearuanded, ning luua võimalus esitada need Riigikogule (kui Riigikogule esitada ainult lõpparuanne, jäävad paljud korrigeerimisvõimalused kasutamata).</p> <p>14, a2: Oleks vaja täpsustada, mida mõeldakse „arengukava programmide“ ja „tulemusvaldkondade“ all. On kindlasti vaja kinnitada koos arengukavaga ka konkreetne plaan koost tähtaegade,</p>	Teadmiseks võetud. Valdkondlike arengukavade koostamist ja elluviimist reguleerib Riigieelarve seadus ja Vabariigi Valitsuse 19.12.2019 määrus nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“. Nimetatud dokumentides on reguleeritud, milline on arengukavade koostamise protsess ning millist teavet tuleb arengukavas esitada. Sh sätestatakse nimetatud õigusaktides, et arengukava kinnitab Vabariigi Valitsus ja valdkonna arengukava esitatakse enne kinnitamist Riigikogule arutamiseks. Valdonna arengukava viiakse ellu programmi kaudu, milles määratakse valdkonna arengukavas seatud alaeesmärgi saavutamisele kaasa aitavad meetmed, mõõdikud, tegevused ja rahastamiskava. Programm annab arengukava elluviijatele, siht- ja sidusrühmadele

		<p>vastutajate ja rahastusega selle elluviimiseks esimesel kehtivusaastal, samuti üldine kava kogu perioodi kohta.</p> <p>14, a1. Seniste arengukavade kogemuse põhjal tundub viie aasta vahemik vahehindamiseks liiga pikk.</p>	<p>selge ja arusaadava ülevaate, kuidas järgmise nelja aasta jooksul arengukavas püstitatud sihtideni liigutakse.</p> <p>Arengukava perioodil on ette nähtud vähemalt kaks vahehindamist, kuid neid saab ja on plaanis teha rohkem (nt Eesti keelenõukogu põhimääruse kohaselt on nõukogu ülesanne anda ülevaade arengukava täitmisest iga kahe aasta järel).</p>
84.	Emakeele Selts	<p>Rahastamiskava.</p> <p>See kaherealine tabel vajab selgitust, millest esitatud koondsummad lähtuvad. Summad erinevad märgatavalt juba kinnitatud „Keeleprogrammi 2019–2022“ https://www.hm.ee/sites/default/files/11_keelesprogr_2019_22.pdf rahastamiskavas toodust, näiteks kuludeks aastal 2021 on arengukavas 12,52 miljonit, keeleprogrammi rahastamiskavas 4,17 miljonit eurot. Riigi eelarvestrateegias 2020–2023 https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigieelarve-ja-majandus/riigi-eelarvestrateegia on keeleprogrammi maht 2021. aastal hoopiski 5,42 mlj. Kui arengukavas ka oleks arvesse võetud keele osa teistes programmides, teiste ministeeriumide panus, on proportsioonid üllatavad. Kindlasti peaks eraldi olema esile toodud otseselt eesti keelega seotud summad ning võõrkeeltega seotud summad.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Rahastamiskava on täiendatud. HTM on koostanud arengukava lähtudes piirsummadest, kuhu on lisatud struktuuritoetuste uue perioodi vahendid ja keelevaldkonna arengukava tegevused, milleta ei ole võimalik arengukava eesmärke täita. Arengukava eesmärkide täitmiseks on kavandatud täiendavaid tegevusi täiskasvanute keeleõppe töhustamiseks (struktuuritoetuste vahendid), keelekorralduse ja keelehoolde võimaluste laiendamiseks, keelekasutust ja keeleõpet toetavate e-keskkondade arendamiseks jm.</p>
85.	Emakeele Selts	<p>Seletuskiri</p> <p>Seletuskirjas on arengukava peatükid nummerdatud, arengukavas endas ei ole. Oleks otstarbekas lisada peatükkidele numbrid ka arengukavas.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Peatükke ei nummerdata, kuid eesti keele erikujude jaoks on tegevussuunad.</p>

		Esimese strateegilise eesmärgi juures võiks mainida ka eesti keele erikujusid.	
86.	Emakeele Selts	Lisa 2 Võrdlus joonisel 1 on väga hea, aga peab vältima ohtu, et keeleteema ei jääks mitme lähedase arengukava vahele. Võrdluses „Välispoliitika arengukavaga aastani 2030“ tuleks nimetada ka rahvusvahelist koostööd. Võrdluses „Siseturvalisuse arengukavaga aastani 2030“ tuleks kultuuri- ja väärtusruumile lisada inforuum. Kas digiriigi kõrval ei peaks nimetama ka digikodusid?	Arvestatud osaliselt. Lisatud viide rahvusvahelisele koostööle ja markeeritud inforuum.
87.	Emakeele Selts	Lisa 3 Mõõdiku „Mitmekeelsete terminibaaside hulk“ juures tuleks erinevalt arvestada eri kaaluga terminibaase, nagu vähesed suured ühendatud terminibaasid ja arvukad poolamatörsed terminibaasid. Kahtleme mõõdiku „2. Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus“ objektiivsuses ja seetõttu ka kasutatavuses. Keeleteaduse publikatsioonide juures tekib küsimus, kas mõõdikuks on absoluutarv või relatiivne näitaja (inimese, teadusasutuse vm kohta), ja kuidas tõmmata piir Eesti ja välismaise keeleteaduse vahel.	Arvestatud osaliselt. Arengukava seires tuuakse välja kõik terminibaasid, mis on ühendatud keskse terminihalduskeskkonnaga. Võõrkeelte enesehinnangulise oskuse jälgimine annab teadmise Eesti elanike võõrkeeleoskusest laiemalt, keeleteste ja –eksameid teeb väljaspool formaalharidust väike hulk inimesi. Publikatsioonide mõõdiku metoodika täpsustatud koostöös Eesti Teadusagentuuriga.
88.	Tartu Ülikool	Eesti keele piirkondlikud erikujud on üleilmastavas maailmas erilise surve all, muu hulgas eesti standardkeele (kirjakeele) ülekaaluka kasutamise tõttu. Piirkondlike erikujude säilitamine on oluline nii piirkondliku identiteedi, eesti keele mitmekesisuse kui laiemalt keelelise mitmekesisuse säilitamise seisukohast. Et toetada piirkondlike erikujude säilimise eesmärgil nende kasutamist ja muuta nad ühiskonnas laiemalt nähtavaks, tuleks neid kasutada ka avalikus ruumis ja meedias. Eestis on küll uuritud ajaloolisi kohamurdeid, aga küllaltki vähe on uurimusi selle kohta, kuidas eesti keele piirkondlikud erikujud tänapäeva ühiskonnas toimivad ja muutuvad. Selline	Arvestatud. Tekstis läbivalt kasutatakse murrete jaoks terminit „eesti keele piirkondlikud erikujud“. Lisatud uus tegevussuund: „Toetatakse eesti keele piirkondlike erikujude tänapäevast teaduslikku uurimist, sõnastike, andmebaaside ja keelekorpuste arendamist ning kõrgel tasemel publitseerimist.“

		<p>uurimistöö toetaks piirkondlike erikujude õpetamist koolis ja üldisemalt nende püsivust üleilmastavas maailmas. Tähtis on toetada ka piirkondlike erikujude teemaliste kirjutiste rahvusvahelist kõrgetasemelist publitseerimist. Samuti on eesti keele piirkondlike erikujude püsimiseks vajalik jätkata ja parandada nende õpetamist koolides. Lisaks tuleks väljendi „eesti keele erikujud (murded)“ asemel arengukavas kasutada läbivalt väljendit „eesti keele piirkondlikud erikujud“, mis ühendaks ajaloolised kohamurded ning neil põhinevad tänapäevased kõne- ja kirjakeele variandid.</p> <p>Eesti keele piirkondlike erikujude olulisuse rõhutamiseks teen ettepanekud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sõnastada punkt 1.4 järgmiselt: „1.4. Soodustatakse eesti keele piirkondlike erikujude kasutamist igapäevaelus, meedias, sh rahvusringhäälingus, ja avalikus ruumis, toetatakse nende õpetamist lasteaias, koolis, kõrgkoolis ja elukestvas õppes ning säilimist kodu- ja emakeelena ning elava kultuuriloo keelena.“; • jätta punktist 2.3 välja viide eesti keele piirkondlikele erikujudele ja sõnastada see eraldi tegevussuunana: „Toetatakse eesti piirkondlike erikujude tänapäevast teaduslikku uurimist, sõnastike, andmebaaside ja keelekorpusarendamist ning kõrgel tasemel publitseerimist.“; • sõnastada strateegilise eesmärgi nr 3 teine alaeesmärk: „Emakeeleõpetus – tähtsustatakse ja tõhustatakse eesti keele (sh selle piirkondlike erikujude) kui emakeeleõpet; võimaluse ja vajaduse korral korraldatakse eesti keelest erineva emakeelega lastele nende emakeele õpet.“; • sõnastada punkt 3.4: „Toetatakse eestikeelsete õpikute ja õppematerjalide koostamist, sh eesti keele piirkondlike erikujude õppeks.“; 	
--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • sõnastada punkti 3.5 esimene lause: „Luuakse (e)õppevahendeid ja -keskkondi eesti keele, sh selle piirkondlike erikujude õppeks.“; • lisada üldeesmärgi mõõdikuna „Eesti keele piirkondlike erikujusid oskavate inimeste osakaal rahvastikust“, strateegilise eesmärgi nr 2 mõõdikuna „Eesti keele piirkondlike erikujude grammatiliste ülevaadete ja akadeemiliste sõnaraamatute hulk“ ja strateegilise eesmärgi nr 3 mõõdikuna „Eesti elanike enesehinnanguline eesti keele piirkondlike erikujude oskus“. 	
89.	Tartu Ülikool	<p>Punktis 2.2 on öeldud, et keeletehnoloogia valdkonna tugiteenused koondatakse ühtsesse kompetentsikeskusse. Samas ei ole eelnõus endas ega selle seletuskirjas täpsustatud, mida selle lause all silmas peetakse. Tartu Ülikool soovib, et enne sellekohaste otsuste tegemist arutataks need kõiki asjassepuutuvaid osalisi kaasates läbi.</p>	Teadmiseks võetud.
90.	Tartu Ülikool	<p>Punktis 2.3 on nimetatud mõningad keeleteaduse suunad, aga rõhutatud on pigem minevikku suunatud tegevusi, nagu ajalooliste murrete uurimine. Tähelepanuta on jäetud tänapäeva keeleteaduse innovatiivsemad suunad. Selles punktis nimetatud tegevusvaldkonnad ei toeta rahvusvahelisel tasemel keeleteaduse tegemist, mis oli ühe strateegilise eesmärgina esitatud. Lisaks on pilk keelelisele mitmekesisusele väga kitsas. Ettepanek on lisada, et toetatakse ka tänapäeva digitehnoloogia kasutamise seotud keelekasutuse uurimist, tänapäeva eesti keele varieerumise uurimist ning toimimist ühiskonnas, mitmekeelsuse alaseid uuringuid, sest need on teemad, mis on praegu päevakorral, mõjutavad noorte keelekasutust ning selle kaudu kogu tuleviku eesti keelt. Teine võimalus on keeleteaduse suundi selles punktis üldse mitte mainida. Selles punktis mainitakse ka keelekorpusi ja andmebaase – need on olulised andmeallikad, aga siiski mitte ainus vahend keele uurimiseks. Tasakaalu mõttes tuleks lisada, et toetatakse ka eksperimentaalsete ja innovatiivsete meetodite kasutuselevõttu eesti keele uurimisel. Kindlasti tuleks lisada, et</p>	Arvestatud. Tegevussuuna 2.3 sõnastus täpsustatud vastavalt ettepanekule.

		<p>toetatakse kõrgel rahvusvahelisel tasemel publitseerimist. Viimane on muu hulgas tähtis seetõttu, et korralikke rahvusvahelisele auditooriumile mõeldud eesti keele käsitlusi (õpikud, ülevaated, keeleõpperakendused jne) ei ole ega tule, kui nende loomist ei toetata. Teen ettepaneku sõnastada punkt 2.3 järgmiselt:</p> <p><i>„2.3. Toetatakse Eesti keeleteaduse kui keeleveldkonna teadus- ja arendustegevuse suuna arengut, sh Eesti ala ajaloolise keelelise mitmekesisuse uurimist, eesti keele tänapäevast teaduslikku uurimist, mh keele varieerumise ja ühiskonnas toimimise uurimist, digitehnoloogia kasutamise seotud keelekasutuse uurimist, mitmekeelsuse alaseid uuringuid, süsteemset hoolet ning nüüdisajastatud, avatud ja mugavalt kasutatavate sõnastike, andmebaaside ja keelekorpuste arendamist. Soodustatakse eksperimentaalsete ja uuenduslike meetodite kasutuselevõttu eesti keele uurimisel ning kõrgel rahvusvahelisel tasemel publitseerimist.“</i></p>	
91.	Tartu Ülikool	<p>Eelnõus rõhutatakse probleemina kõrghariduse ingliskeelestumist, kuid tähelepanu ei ole pööratud sellele, et ühiskonda mõjutab palju tugevamalt kaks paralleelselt toimivat koolisüsteemi põhihariduses. Teen ettepaneku täiendada 5. lehekülje teise lõigu teist lauset ning sõnastada see järgmiselt: <i>„Kitsaskoht on hariduskeele küsimused kõigil haridustasemetel, sh erineva kodukeelega laste eraldi õpetamine põhihariduse tasemel, kõrghariduse ingliskeelestumine (viide 4), täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe kvaliteedi ja pakkumise küsimused (viited 5, 6).“</i></p>	<p>Arvestatud. Sõnastus täpsustatud: „Peamine kitsaskoht on hariduskeele küsimused kõigil haridustasemetel, sh erineva kodukeelega laste eraldi õpetamine põhihariduse tasemel, kõrghariduse ingliskeelestumine, täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe kvaliteedi ja pakkumise küsimused.“</p>
92.	Tartu Ülikool	<p>Ühiskonnas on diskussioon ühest küljest keele ülemäärase normeerituse ja teisest küljest liiga kiirete normimuutuste üle. Samasugune arutelu on käimas ka ülikoolis. Tuleb arvestada, et eesti keel on üks normeeritumaid keeli maailmas. Lisaks oleme juba praegu olukorras, kus kakskeelsed lapsed välismaal vaatamata sellele, et nad õpivad ka eesti keelt, ei julge eesti keeles kirjutada, sest normid-normingud on liiga keerulised. Eesti keele arengukavas tasub rõhutada, et keelehooldes tuleks jälgida tegelikult keelekasutuses toimuvat</p>	<p>Arvestatud. Sõnastus täpsustatud: „Kirjakeele arendamisel võetakse arvesse tegelikult keelekasutust ning keeleuurimise tulemusi.“</p>

		varieerumist ja inimeste keeletunnetust, mis selgitatakse välja teadustöös. Seetõttu teen ettepaneku täiendada punkti 2.6 järgmise lausega: „ <i>Kirjakeele arendamisel võetakse arvesse tegelikku keelekasutust ning keeleuurimise tulemusi.</i> “	
93.	Tartu Ülikool	Terminiteadustöö puhul tuleks eraldi rõhutada, et seda tehakse ka teaduses. Eriti oluline on, et eestikeelset terminoloogiat arendataks ka neis valdkondades, mis muutuvad kiiresti ning kus eestikeelset teadustööd tehakse suhteliselt vähe (nt IT). Selleks teen ettepaneku sõnastada punkti 2.7 esimene lause järgmiselt: „ <i>Toetatakse eestikeelse oskussõnavara loomist ja kasutamist kõikides elu- ja teadusvaldkondades, sh arendatakse ja koostatakse mitmekeelseid terminibaase ning soodustatakse erialaspetsialistide, tõlkijate ja keeletoimetajate koostööd, et terminivara ajakohastataks koostööselt ja antaks võimalikult kiiresti ringlusse.</i> “.	Arvestatud. Sõnastust muudetud vastavalt ettepanekule.
94.	Tartu Ülikool	Esimese mõõdiku sõnastust (lk 10) tuleks täpsuse ja arusaadavuse huvides parandada. Teen ettepaneku sõnastada see järgmiselt: „ <i>Hea funktsionaalse lugemisoskusega eestikeelsete 16–65-aastaste Eesti elanike osakaal; lähtetase 57,5%.</i> “.	Arvestatud osaliselt. Mõõdiku meetoodika järgi arvestame PIAAC uuringus vähemalt 3. taseme saavutanuid. Oleme otsustanud vältida hinnanguid oskuste iseloomustamisel, kuid nõustume, et mõõdiku sõnastus võiks olla konkreetsem, nt <i>vähemalt 3. taseme saavutanute ... osakaal</i> . Täiendame mõõdiku pealkirja ja meetoodika kirjelduses täpsustame, mida tähendab 3. tase, milline on skaala ja skaala tasemete tähendused oskuste vaates.
95.	Tartu Ülikool	Ei ole arusaadav, miks on mitme mõõdiku puhul viidatud, et tegemist on uue indikaatoriga, kui nende kohta on tegelikult andmeid kogutud ka varem. Konkreetsemalt võõrkeeleoskuse sihiks on seatud, et kõik Eesti elanikud oskavad kahte võõrkeelt. Loomulikult on võimalik	Teadmiseks võetud. Ehkki mõõdikutega soovitakse kaardistada tendentse, mille kohta on ka varem andmeid kogutud, võetakse

		erinevalt määratleda, mida tähendab keele oskamine, aga kui võtta selleks „tulene hästi toime igapäevase suhtlusega“, nagu tehti rahvusvahelises täiskasvanute oskuste uuringus (PIAAC), siis on kahe keele oskajaid 25%. Siit 100%-ni jõuda tundub keerukas. Võõrkeeleoskust on mõõdetud ka tööjõu-uuringus. Lisaks on varem mõõdetud ka eesti keelt kasutavate inimeste osakaalu rahvastikust ning eesti keele mainet eesti emakeelega ja eesti keelest erineva ema- või kodukeelega elanike hulgas. Lisan kirjale PIAAC-i uuringu andmete põhjal Tartu Ülikooli õppeprorektori Aune Valgu tehtud arvutused keelteoskuse jaotuse kohta eri vanuses ja eri kodukeeltega inimeste seas (lisa 1).	arengukava raames eesmärgiks mõningaid seniseid andmete kogumise viise edasi arendada ja täiendada. Nii soovitakse uuendada metoodikat nt eesti keele maine mõõtmiseks ja ka Eesti elanike enesehinnangulise võõrkeeleoskuse mõõtmiseks. PIAAC on väärtuslik infoallikas ja seda ühe mõõdikuna kasutatakse. Samas soovime võõrkeelte kohta infot suurema sagedusega, kui PIAAC seda pakkuda saaks.
96.	Tartu Ülikool	Kirjale on lisatud parandusettepanekuid arengukava eelnõu ja seletuskirja tekstide toimetamiseks (lisa 2).	Arvestatud keeletoimetamisel.
97.	Kultuuriministeerium	Üle tuleks vaadata arengukava juhtkomisjoni kavandatav koosseis, sest Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määruse nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“ § 2 lõike 4 kohaselt peaksid olema juhtkomisjoni kaasatud ka huvirühmade esindajad ja eksperdid.	Teadmiseks võetud. Arengukava juhtkomisjon on viidatud põhimõtetest lähtuvalt koostatud, sh on juhtkomisjonis kaks Eesti keelenõukogu liiget, kes esindavad keelenõukogu kaudu ka erinevaid keelevaldkonna huvirühmi.
98.	Kultuuriministeerium	Lisada tuleks lühiülevaade eesti keele arengukava 2011–2017 eesmärkide saavutamisest ja meetmete täitmisest.	Arvestatud. Vastavalt arengukavade koostamise määrusele ei ole see arengukava osa, kuid pärast hetkel kehtiva arengukava lõppemist koostatakse seire selle täitmisest.
99.	Kultuuriministeerium	Palume eelnõud täiendada lisades, et üldharidus- ja kutseõppeasutustes on õppekeeleks eesti keel.	Arvestatud. Arengukavas sõnastatakse eesmärk minna üle valdavalt eestikeelsele haridusele, tegevussuunana on ära toodud

			eestikeelse hariduse arendamise plaani väljatöötamine ja elluviimine.
100	Kultuuriministeerium	Eelnõus peab rõhutama, et eesti keele roll kõrgharidus- ja teaduskeelena säilib ning selle saavutamiseks rakendatakse toetavaid riiklikke programme.	Arvestatud. Täpsustatud tegevussuuna 3.7 sõnastust, lisatud tegevussuund 2.8 teaduskeele arendamisest.
101	Kultuuriministeerium	Lisada arengukava punkti 1.2. lause, et eestikeelne kirjandus on kõigile kättesaadav ja selle lugemist väärtustatakse	Arvestatud. Ettepanek sisaldub juba punktis 1.3.
102	Kultuuriministeerium	Täiendada lk-1 6 staatuse definitsiooni järgmiselt: „Eesti keele kasutamine riigivalitsemises ja asjaajamises, hariduses ja ettevõtluses, avalikus teabes, teeninduses ning muudes olulistest valdkondades kindlustab eestikeelse ühiskonna ja eestikeelse kultuuriruumi kestlikkuse“	Mitte arvestatud. Eestikeelne ühiskond hõlmab ka eestikeelse kultuuriruumi.
103	Kultuuriministeerium	Täiendada punkti 1.9. murdekeeltega	Arvestatud osaliselt. Punktis 1.9 viidatud eestikeelne kultuur, sh pärimuskultuur hõlmab ka murdeid.
104	Kultuuriministeerium	Lisada punkti 2.9. loetellu muuseumid ning kultuurivaldkonna programmid	Arvestatud. Sõnastust täiendatud.
105	Kultuuriministeerium	Täiendada lk 11 alapeatüki „Sotsiaalne, sh demograafiline mõju“ viiendat lauset järgmise sõnastusega: „Kvaliteetsete keeleõppevõimaluste ja eestikeelse kirjanduse kättesaadavus kogu Eestis...“	Mitte arvestatud. Lause jätkub: „...loob elanikele võrdsemad võimalused hõives ja ühiskonnaelus osalemiseks.“ Siin on silmas peetud nendeks tegevuseks vajaliku keeleoskuse saavutamise olulisust.
106	Kultuuriministeerium	Täiendada lk 12 alapeatüki „Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele“ neljandat lauset järgmise sõnastusega: „Infoallikana on olulised eestikeelne meedia, keelehooldeallikad ja eestikeelne kirjandus.“	Mitte arvestatud. Sõnastust on täpsustatud teiste ettepanekute põhjal, kuid lause mõte on elanikkonna teavitamine.
107	Kultuuriministeerium	Täiendada lk 13 alapeatüki „Mõju regionaalarengule“ eelviimast lauset järgmiselt: „Keeletaristu ja keeletehnoloogiate arendamine ning eestikeelse kirjanduse kättesaadavus olenemata elukohast toetab regionaalset konkurentsivõimet...“	Mitte arvestatud, ei seostu lause mõttega.

108	Kultuuriministeerium	Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringute järgi vajaksid nn klaaslae efekti vähendamiseks ning kõrgematele tööturu positsioonidele pürgimiseks eesti keelest erineva emakeelega inimesed kõrgtaseme keeleoskuse arendamise võimalusi ning vastavaid tugistruktuure. Palume täpsustada, kas ja kuidas planeeritavad tegevused seda vajadust arvestavad.	Arvestatud. Eesti keele arengukavas kirjeldatud täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppega seotud tegevused arvestavad esitatud mõttekäiguga. Täpsemad tegevused lepitakse kokku programmi tasandil ja haridusstrateegias.
109	Kultuuriministeerium	Palume loetleda punktis 3.8. ministeeriume ja asutusi, kes pakuvad eesti keele tasuta õpet erinevatele sihtrühmadele.	Mitte arvestatud. Arengukava 15 aasta perspektiivist lähtuvalt ei loetleta konkreetseid asutusi.
110	Kultuuriministeerium	Punktis 3.11. peaks sõna „vähemusrühmad“ asemel kasutama mõistet „rahvusvähemused“ ning sõna „mitte-eestlased“ asemel „teistest rahvustest isikud“.	Arvestatud. Sõnastust muudetud.
111	Kultuuriministeerium	Palume kaaluda keeleteadlikkuse mõõdiku lisamist. Keeleteadlikkuse all mõistame seda, kuivõrd tajuvad või tunnetavad inimesed oma igapäevaelus kasutatavat keelt ja kas nende jaoks on oluline, mis keeles nad suhtlevad ja infot hangivad.	Arvestatud. Lisatud on keeleteadlikkust puudutav kitsaskoht. Keeleteadlikkust käsitletakse ka väljatöötatava eesti keele maine mõõdiku juures.
112	Kultuuriministeerium	Arengukava lisades tuuakse kitsaskohana välja, et „muu ema- või kodukeelega elanikkonna hulgas pole eesti keele oskuse tase viimase kümne aasta jooksul märkimisväärselt tõusnud“. Palume lisada tekstile seda väidet kinnitav viide ning varustada sarnaseid väiteid statistiliste andmetega. Nt e-õpikeskonna Keeletee kohta on kirjas, et seda kasutab rohkem kui 60 000 inimest. Samas jääb see ainsaks kohaks, kus statistikale viidatakse.	Arvestatud. Oleme arengukaval lisa täiendanud viidetega kasutatud allikatele. Eesti keele oskuse taseme tõusu tendents on leitav näiteks dokumendist „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017“
113	Kultuuriministeerium	Palume keeleõppe edusammude all mainida eesti keele maju, mis loodi Integratsiooni SA juurde, ja kus pakutakse mitmekesiseid võimalusi suhelda eesti keeles ning saada paremat aimu Eesti kultuuri- ja komberuumist.	Arvestatud. Viide eesti keele majadele lisatud.
114	Kultuuriministeerium	Keeleõppe edusammuna nimetatakse Eesti rahvusvähemustele loodud võimalusi õppida oma emakeelt. Kitsaskohtades väidetakse hoopis	Mõlemad väited on õiged. On loodud võimalused õppida, kuid need pole igal pool ühtlaselt kättesaadavad.

		vastupidist, st rahvusvähemustele pole alati tagatud võimalust õppida koolis oma emakeelt. Palume selgitada, kumb väide on õige.	
115	Rahandusministeerium	Eelnõus tuleks keskenduda edusammude kõrval pigem keelevaldkonna tegelikkusele ja vajadustele, seni teostamata eesmärkidele ning kitsaskohtadele ja nende põhjustele, töötades nende alusel välja prioriteetsed tegevusliinid ning visandades programmid ja tegevused. Hetkel tekitavad Lisades segadust olukorra kirjelduste, edusammude ja n.ö. kitsaskohtade loetelud erinevate valdkonna- ja teemapunktide koosseisus. Ohtralt leidub sisulisi vasturääkivusi ja kõrvuti esitatakse eri kaalukusega fundamentaalseid- ja pisiprobleeme. Edusammude ja kitsaskohtade tulpades esitatakse sageli ühe ja sama teemapunkti kohta teineteist tühistavaid või relativeerivaid sedastusi.	Arvestatud, lisades on hetkeolukorra kirjeldus temaatiliselt süstematiseeritud ja vasturääkivused eemaldatud.
116	Rahandusministeerium	Eraldi eelisarendamist ootavaks tegevussuunaks peab saama eesti keele kui riigikeele ja kultuuri ning identiteedi kandja võimestamine õiguslikult. See tähendab kiiret ja paindlikku seadusloomet koos rakendusliku osaga, tugevamat seiret ja teiste seaduste ning alamate õigusaktide enesestmõistetavat kooskõlastamist keeleseaduse nõuetega, et toetada igakülgset eesti keele kui riigikeele staatust.	Arvestatud. Lisatud uus tegevussuund (1.6): „Eesti keele kui riigikeele ja kultuuri ning identiteedi kandjat toetatakse õiguslikult: õigusloome koos rakendusliku osaga on kiire ja paindlik, seire on tugev ning teised seadused ning alamad õigusaktid järgivad keeleseaduse põhimõtteid.“
117	Rahandusministeerium	Eesti keele arengukava koosseisu tuleb paremini hõlmata alusharidus.	Arvestatud. Arengukava teksti on täiendatud viidetega alusharidusele.
118	Rahandusministeerium	Arengukava peaks kajastama nähtavamalt KOV-ide rolli keeleseaduse täitmisel ja seaduserikkumiste kõrvaldamisel, sh koolipidajana ja sõnastama vastavad eesmärgid.	Arvestatud osaliselt. Tegevussuund 1.8 seab eesmärgiks tõhustada keelenõuete täitmise riiklikku järelevalvet koolides ja lasteaedades. Tegevussuund 1.6 seab eesmärgiks toetada õiguslikult eesti keelt kui kultuuri ja identiteedi kandjat. õiguslikult.

119	Rahandusministeerium	Eelnõus tuleks arvestada mõjudega, mida toovad praktilisse kooliellu, sealjuures eesti keele rolli ja kasutusse, covid-19 viiruse levikust tingitud asjaolud. Tuleks ära oodata covid-19 mõjusid puudutavad esimesed teadusuuringud-analüüsid ning vastavad järeldused arengukavas arvesse võtta.	Mitte arvestatud. Arengukava 15 aasta perspektiivi taustal ei ole otstarbekas välja tuua praegust kriisiolukorda.
120	Rahandusministeerium	Keelevaldkonna arengu kavandamisel tuleks suhtuda ettevaatusega üliuenduslikesse ja praktilise positiivse tõestuseta lähenemistesse, eriti, kui neil puudub seos Eesti enda kooli kogemuste ja ajaloo, pedagoogika akadeemilise teadusliku küljega ning meie traditsiooniliste moraali- ja kõlblusarusaamadega.	Teadmiseks võetud. Arengukava on uuendusmeelne, kuid lähtub tõenduspõhisest.
121	Rahandusministeerium	Arengukava eelnõus toodud tegevussuundade juures on läbivalt kasutatud passiivset kõneviisi ning jäetud piisava konkreetsusega välja toomata konkreetsed tegevused ja vastutajad.	Teadmiseks võetud. Konkreetsed tegevused ja vastutajad sõnastatakse programmi tasandil.
122	Rahandusministeerium	Soovitame arengukava elluviimiseks ühte rakenduslikku programmi Haridus- ja Teadusministeeriumi poolsete tegevuste ellu viimiseks. Sellest lähtuvalt tuleks strateegilise planeerimise määrusele tuginedes arengukava alaeesmärgid koondada ühise eesmärgina. Alaeesmärkide alusel eraldi programmide tegemine tähendaks tegevuste liigset killustamist.	Arvestatud. Keelevaldkonna arengukava viiakse ellu keeleprogrammist.
123	Rahandusministeerium	Palume selgitada, kuidas on arengukava maksumuse prognoosides saadud riigi eelarvestrateegia (RES) 2021-2024 perioodi eesti keele arengukava rahastamise tõus ca 37,5 mln eurot, arvestades, et RES 2021-2024 ei ole Vabariigi Valitsuses arutamisel ja koostamisel olnud. Palume tuua selgelt välja, millistest tegevustest on tingitud tõus riigi eelarvestrateegias.	Teadmiseks võetud. HTM on koostanud arengukava lähtudes piirsummadest, kuhu on lisatud struktuuritoetuste uue perioodi vahendid ja keelevaldkonna arengukava tegevused, milleta ei ole võimalik arengukava eesmärke täita. Arengukava eesmärkide täitmiseks on kavandatud täiendavaid tegevusi täiskasvanute keeleõppe tõhustamiseks (struktuuritoetuste vahendid), keelekorralduse ja keelehoolduse võimaluste

			laiendamiseks, keelekasutust ja keeleõpet toetavate e-keskkondade arendamiseks jm.
124	Rahandusministeerium	Lisa 1. Eesti keele staatus ja maine. <i>Edusammud</i> (kokku 14) *p1) all öeldakse "Eesti keel on põhiseaduse kaitse all olev riigikeel ja selle staatus on kindel." Selle vastu räägivad samal lk. algavas <i>kitsaskohtade</i> (kokku 11) loetelus *p.1) - 6) ja 8), 10, 11), Lisad, lk. 3-4. Ettepanek: ümber sõnastada.	Arvestatud. Edusammude sõnastust muudetud.
125	Rahandusministeerium	<i>Edusammud</i> all ütleb *p.9 "Muu emakeelega Eesti elanikud kasutavad omavahel suhtlemiseks üha enam eesti keelt." Seevastu kitsaskohtade *p.5 toob esile "Muu ema- või kodukeelega elanikkonna hulgas pole eesti keele oskuse tase viimase kümne aasta jooksul märkimisväärselt tõusnud." Ettepanek: edusammude juurest kustutada.	Mitte arvestatud. Edusamm kirjeldab kasutust üldiselt, kitsaskoht on keeleoskuse taseme kohta.
126	Rahandusministeerium	Mitmeti mõistetav ja arusaamatu on <i>edusammude</i> all *p14, Lisad lk. 3 esitatud tõdemus: "Eesti keele kestlikkuse küsimused on aktuaalsed poliitilistes aruteludes ja ajakirjanduses." Pigem võib ajakirjanduses ja avalikkuses tajuda muret ja rahulolematust eesti keele kui riigikeele abituse, mittekestlikus olukorras olemise pärast. Näiteks eesti keel ei käibi enam teadusloome ja õppekeelena kõigil haridustasemetel, eriti kõrghariduses (vt. vastupidist <i>edusammude</i> *p3) ja 4), lk.3.) ning probleeme on venekeelsete koolide õpetajate ja koolijuhtide keeleoskusega. Ettepanek: ümber sõnastada;	Mitte arvestatud. Edusamm sõnastades on silmas peetud seda, et keeleküsimused lähevad ühiskonnas korda ning neil on kõlapinda.
127	Rahandusministeerium	<i>Kitsaskohad</i> *p11) Lisa lk. 4 ütleb <i>edusammude</i> *p.1 vastandudes omakorda: "Riigi strateegia arengukavad ei taga oma eesmärkides ja tegevustes eesti keele kestlikkust." Ettepanek: edusammude juurest kustutada.	Arvestatud. Edusamm sõnastust on muudetud.
128	Rahandusministeerium	<i>Kitsaskohad</i> lk. 3 toovad *p1 all välja: "Mõnes piirkonnas on avalik ruum, eelkõige turistidele suunatud kohad ja teenindus muutunud võõrkeelseks." Ja *p4, lk. 4 ütleb: "Eesti keele kasutusele teeninduses on tekkinud surve seoses välis tööjõu kasvuga: teenindusasutused võtavad tööle inimesi, kelle eesti keele oskus on ebapiisav, puudub olukorra seire ja tugisüsteem, mis aitaks tööandjaid keeleõppe	Arvestatud. Vastavaid tegevussuundi (1.1, 1.7, 1.8) on täpsustatud, lisatud on tegevussuund 1.6.

		korraldamisel." Turismisektoris ja teeninduses eesti keele positsiooni parandamiseks vajaksid karmistamist keeleseaduse täitmise nõuded. Ettepanek: lisada vastav seadusemuudatus eesmärkide hulka.	
129	Rahandusministeerium	Eelnõus vajaks tähelepanu avalikus ruumis kasutatavate audiovisuaalsete võõrkeelsete reklaamidega seotud regulatsiooni karmistamine. Ettepanek: lisada vastav seadusemuudatus eesmärkide hulka.	Arvestatud osaliselt. Tegevussuund 1.7 on sõnastatud järgmiselt: „Seaduste, mainekujunduse ja järelevalvega tagatakse, et Eesti avalik ruum (nii visuaalne kui ka auditiivne) oleks ülekaalukalt eestikeelne ja võõrkeelne teave ei valitseks eestikeelse üle.“ Konkreetseid seadusemuudatusi ei sõnastata arengukava tekstis.
130	Rahandusministeerium	Toetame *p.3.7, lk.9: "Koostöös kõrgkoolidega töötatakse välja ja rakendatakse kõrghariduse keele- ja rahvusvahelistumise põhimõtted, mis tagavad eesti keele toimimise kõrgharidus- ja teaduskeelena, määratledes eesti- ja ingliskeelse õppe tasakaalu ning aidates samal ajal kaasa ülikoolide rahvusvaheliselt kõrge taseme saavutamisele. Et kõik eesti emakeelega üliõpilased saaksid omandada eesti erialakeele ning ükski ainevaldkond ei muutuks täielikult võõrkeelseks, arendatakse eestikeelseid õppekavasid, terminoloogia- ja teadustööd. Tagatakse, et avalik-õiguslike ülikoolide asjaajamiskeel on eesti keel. Eestikeelses keskkonnas toimetulekuks õpetatakse välisüliõpilastele ja -õppejõududele eesti keelt." Ettepanek: lisada vajalike tegevuste hulka kõrgkoolide rahastamisskeemi ümberkorraldamine.	Teadmiseks võetud. Kõrgkoolide rahastamisskeem on haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 küsimus.
131	Siseministeerium	Kooskõlastamiseks esitatud Eesti keele arengukava 2021-2035 on hetkel meie hinnangul täpsustamist vajav ja tuleks vastavusse viia teadusliku keelekorralduse põhimõtetega. Arengukava tuleks läbi töötada keelenõukoguga koostöös alustades arengukava üldeesmärgist.	Arvestatud. Arengukava on koostatud koostöös Eesti keelenõukoguga.
132	Siseministeerium	Leiame, et hetkel ei ole arengukava koostamisel aluseks võetud keelekorraldusmõõtmel põhinevat süsteemi. Palume seda teha.	Arvestatud. Arengukava strateegiliste eesmärkide jaotus lähtub

			rahvusvaheliselt tunnustatud keelepoliitika põhimõtetest.
133	Siseministerium	Palume täpsemalt lahti selgitada, kuidas on arengukavas mõtestatud ja defineeritud eesti keele elujõud, staatus, maine, keeletaristu ja keeleline sulandumine. Hetkel on dokumendis märgitud vaid, et eesti keele staatus on kindel ja maine kõrge. Lisaks märgime, et eesti keele uurimine hõlmab ka keelesotsioloogilisi, keeleõiguslikke jm valdkondi, mida arengukava dokumendis hetkel mainitud pole.	Arvestatud. Staatus ja maine on defineeritud. Keeletaristu definitsioon on lisatud põhidokumenti. Keelelise sulandumise mõistest oleme loobunud. Uurimise tegevussuunda (2.3) on täiendatud.
134	Siseministerium	Arengukava 3. strateegilise eesmärgi all on kirjeldatud eesti keele kasutusvaldkonnad, millega tuleks meie hinnangul luua tihedam seos Haridus- ja teadusministeriumi teiste vastutusvaldkondadega, nt noorsootöö ja huviharidusega. Leiame, et sisu poolest peaks kirjeldus kuuluma esimese eesmärgi alla.	Teadmiseks võetud.
135	Siseministerium	Arengukava lk. 3 olete välja toonud, et arengukava üldeesmärgi saavutamiseks on seatud arengukava strateegilised eesmärgid, millest üheks on „kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust“. Palume täpsustada, kuidas on defineeritud mõiste „Eesti elanikud“ ning kuidas kavatsetakse mõõta eesmärgi esimese poole saavutamist, s.o „kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt“ kuna hetkel on kavandatud mõõta ainult eesti keele õppe pakkumise vastavust. Teeme ettepaneku lisada kolmanda strateegilise eesmärgi üheks mõõdikuks ka Eesti elanike enesehinnanguline eesti keele oskus.	Arvestatud. Ettepanekut käsitletakse väljatöötatava eesti keele maine mõõdiku juures.
136	Siseministerium	Arengukava lk. 6 esimese strateegilise eesmärgi saavutamiseks on kirjeldatud mitmeid olulisi tegevussuundi. Meie hinnangul vajavad mõnevõrra täiendust tegevussuunad, mis edendaks eesti keele positiivset mainekujundust, õpetamist, uurimist ja kasutamist Eesti sõprade ja estofiilide seas välismaal. Seetõttu teeme ettepaneku täiendada nt punkti 1.7.	Arvestatud. Tegevussuuna 1.9 sõnastust on täiendatud: „Populariseeritakse eesti keele õpetamist, kasutamist ja uurimist Eestis. Samuti väärtustatakse eesti keele mainekujundust, õpetamist, uurimist ja kasutamist estofiilide seas välismaal.“

137	Siseministerium	<p>Arengukava arvestab keeleõppe arendamise vajadusega rahvuskaaslaste kogukondades. Samas soovitame olemasolevas dokumendis jõulisemalt viidata rahvuskaaslaste kogukondadele ning nende vajadustele, arvestades, et võõrsil elab kuni 200 000 Eesti päritolu inimest. Soovitame strateegiline eesmärk 3 juures eraldi lisaks Eesti elanike eesti keele oskusele rõhutada ka Eesti päritolu inimeste eesti keele oskuse tähtsust, sest see aitab hoida ja edendada eestlust võõrsil. Lisaks strateegilisele suunale 3 saaksid rahvuskaaslased oma eesti keele oskusega panustada ka tegevussuunda 1 – eesti keele maine ja staatus (maailmas). Teeme ettepaneku sõnastada arengukava lk. 9 punkt 3.9 järgmiselt: „Edendatakse eesti keele õpet ja tagatakse <u>mitmekülgsed</u> eestikeelsete õppematerjalide, <u>sh e-õppevahendite ja –keskkondade</u> kättesaadavus välismaal, et toetada välismaal elavate eestlaste hoidmist eesti keele- ja kultuuriruumis ning luua <u>seeläbi</u> paremad eeldused Eestisse tagasipöördumiseks ja sujuvaks kohanemiseks siinse haridusruumiga. Ülemaailmse eestluse arendamise kesksed eesmärgid lepatakse kokku rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukavas.</p>	<p>Arvestatud. Tegevussuund 3.9 sõnastatud järgmiselt: „Edendatakse eesti keele õpet ja tagatakse eestikeelsete õppematerjalide, sh e-õppevahendite ja -keskkondade kättesaadavus välismaal, et toetada välismaal elavate eestlaste hoidmist eesti keele- ja kultuuriruumis ning luua seeläbi paremad eeldused Eestisse tagasipöördumiseks ja sujuvaks kohanemiseks siinse haridusruumiga. Ülemaailmse eestluse arendamise kesksed eesmärgid lepatakse kokku rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukavas.“</p>
138	Siseministerium	<p>Arengukava lk. 10 on kolmanda strateegilise suuna ehk "kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust" planeeritavaks mõõdikuks on "Eesti keele õppe pakkumise vastavus täiskasvanud õppija vajadustele". Kuna täiskasvanud õppija on väga heterogeenne grupp väga erinevate oskustega ja vajadustega inimesi, sh uussisserändajad (kõik rändeliigid) kui ka nt tagasipöördujad, peame oluliseks välja tuua mõõdiku välja töötamisel erinevate osapoolte laiapindse kaasamise vajaduse.</p>	<p>Teadmiseks võetud. Arvestatakse mõõdiku väljatöötamisel.</p>
139	Siseministerium	<p>Palume lk. 11 teises lõigus täiendada sõnastust sõnaga „kohanemis-“, mille tulemusena oleks lause järgmine: „Samuti mõjutab keele arengukava <u>kohanemis-</u> ja lõimumisvaldkonda ning ...“.</p>	<p>Arvestatud. Sõnastust täiendatud.</p>
140	Siseministerium	<p>Palume selgitada täpsemalt, mis tegevustest koosneb arengukava rahastamiskavas kavandatud keeleprogramm ja kas arengukaval saab</p>	<p>Teadmiseks võetud. HTM on koostanud arengukava lähtudes piirsummadest, kuhu on lisatud</p>

		<p>olema üks programm tegevuste elluviimiseks ning millest koosnevad rahastamiskavas kirjeldatud summad.</p>	<p>struktuuritoetuste uue perioodi vahendid ja keelevaldkonna arengukava tegevused, milleta ei ole võimalik arengukava eesmärke täita. Arengukava eesmärkide täitmiseks on kavandatud täiendavaid tegevusi täiskasvanute keeleõppe tõhustamiseks (struktuuritoetuste vahendid), keelekorralduse ja keelehoolduse võimaluste laiendamiseks, keelekasutust ja keeleõpet toetavate e-keskkondade arendamiseks jm. Arengukava viiakse ellu ühe programmi alusel.</p>
--	--	--	--